

รายงานผลการจัดทำแนวทางการพิจารณาและวิเคราะห์ความเสี่ยงการให้สินเชื่อสถาบันเกษตรกร
(สหกรณ์การเกษตร) ในเขตปฏิรูปที่ดิน



๑. หลักการและเหตุผล

กองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๙ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๒ เพื่อเป็นทุนหมุนเวียน และใช้จ่ายเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในการสนับสนุนการดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง และเพื่อให้การดำเนินงานกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีประสิทธิภาพและครอบคลุมภารกิจงานกองทุนมากยิ่งขึ้น สำนักบริหารกองทุน (สบท.) จึงมีแผนปฏิบัติการ ประจำปีบัญชี ๒๕๖๘ ด้านที่ ๑ การบริหารจัดการเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เป้าหมายที่ ๑ การยกระดับรายได้เงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินฯ กลยุทธ์ที่ ๒ การสนับสนุนเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินฯ เพื่อพัฒนาอาชีพและรายได้แก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร โดยกำหนดเป้าหมายสนับสนุนสินเชื่อให้สถาบันเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ๓ แห่ง รวมทั้งมีแผนจัดการความเสี่ยง โครงการสนับสนุนสินเชื่อเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินฯ เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจของสถาบันเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน เนื่องจากปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ – ๒๕๖๗ ส.ป.ก. มีการสนับสนุนสินเชื่อเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินฯ ให้แก่สถาบันเกษตรกร (สหกรณ์การเกษตร) ในเขตปฏิรูปที่ดิน เพียงปีละประมาณ ๑ แห่ง ซึ่งสาเหตุหนึ่ง เกิดจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (ส.ป.ก.จังหวัด) ยังไม่มีเครื่องมือในการพิจารณาผลการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน

เพื่อให้การดำเนินงานของกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมสามารถสนองความต้องการของสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สบท. จึงศึกษาข้อมูลความเสี่ยงการให้สินเชื่อและความเข้มแข็งของสหกรณ์การเกษตร รวมทั้งจัดทำแนวทางการพิจารณาการให้สินเชื่อสถาบันเกษตรกร (สหกรณ์การเกษตร) ในเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อเป็นเครื่องมือเบื้องต้นให้ ส.ป.ก.จังหวัด ใช้ประกอบการพิจารณาการให้สินเชื่อสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน ก่อนเสนอคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (คปจ.) ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์

เพื่อจัดทำแนวทางการพิจารณาการให้สินเชื่อสถาบันเกษตรกร (สหกรณ์การเกษตร) ในเขตปฏิรูปที่ดิน

๓. ขอบเขตการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ความเข้มแข็งของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ความต้องการของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร และความเสี่ยงด้านสินเชื่อของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

๔. วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการ บทความ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๕. ประโยชน์คาดว่าจะได้

ส.ป.ก.จังหวัด มีแนวทางการพิจารณาการให้สินเชื่อสถาบันเกษตรกร (สหกรณ์การเกษตร) ในเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อให้สามารถสนับสนุนสินเชื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน

๖. ระยะเวลาการดำเนินการ

ระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๖๗ - มีนาคม ๒๕๖๘ รวม ๖ เดือน

กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการปีงบประมาณ ๒๕๖๘					
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.
๑. สืบค้นและรวบรวม ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง						
๒. ลงพื้นที่เก็บข้อมูล						
๓. วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล						
๔. จัดทำรายงานผล การดำเนินการ เสนอ ผู้บริหาร ส.ป.ก.						

๗. กฎหมาย ระเบียบและมติที่เกี่ยวข้อง

- ระเบียบคณะกรรมการการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (คปก.) ว่าด้วยการจัดทำโครงการที่ใช้เงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๕๘

หมวด ๑ การจัดทำ การเสนอ และการพิจารณาโครงการ

ข้อ ๑๓ การพิจารณาโครงการ ให้เป็นอำนาจของผู้มีอำนาจพิจารณาอนุมัติ ดังนี้

(๑) โครงการที่มีการกู้ยืมโดยสถาบันเกษตรกรวงเงินไม่เกิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (คปจ.)

(๒) โครงการที่มีการกู้ยืมโดยสถาบันเกษตรกรวงเงินเกินกว่า ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท แต่ไม่เกิน ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการ

(๕) กรณีอื่นตามที่คณะกรรมการมีมติกำหนด

กรณีอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งให้เสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณาอนุมัติ

- ระเบียบ คปก. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การให้กู้ยืมเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินฯ แก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๔ และฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๗

หมวด ๑ วัตถุประสงค์ของการให้กู้ยืม

ข้อ ๕ การให้กู้ยืมเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

(๑) การให้กู้ยืมเพื่อประกอบเกษตรกรรม

หมวด ๒ คุณสมบัติของผู้มีสิทธิกู้ยืม

ข้อ ๖ ผู้มีสิทธิกู้ยืมตามระเบียบนี้ ต้องมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นเกษตรกรผู้ได้รับหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน โฉนดเพื่อการเกษตร หนังสือรับรองสิทธิการขอก่อโฉนดเพื่อการเกษตร ผู้เช่าที่ดิน ผู้เช่าซื้อที่ดิน หรือผู้ที่ได้รับโอนกรรมสิทธิ์ตามสัญญาเช่าซื้อที่ดิน

(๒) เป็นสถาบันเกษตรกรที่อยู่ในเขตดำเนินการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งมีความต้องการเงินทุนเพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

หมวด ๓ ระยะเวลาการกู้ยืม และอัตราดอกเบี้ยที่ให้กู้ยืม

ข้อ ๗ ระยะเวลาการกู้ยืม และอัตราดอกเบี้ยที่ให้กู้ยืม ให้เป็นไปดังนี้

(๑) กรณีการกู้ยืมที่มีวัตถุประสงค์ตามข้อ ๕ (๑) แบ่งออกเป็น

ก. เงินกู้ระยะสั้น กำหนดชำระคืนภายใน ๑ ปี

ข. เงินกู้ระยะปานกลาง กำหนดชำระคืนภายใน ๓ ปี

ค. เงินกู้ระยะยาว กำหนดชำระคืนภายใน ๑๕ ปี

หมวด ๔ หลักประกันการกู้ยืม

ข้อ ๑๐ กรณีสถาบันเกษตรกรเป็นผู้กู้ยืม ให้ผู้ซึ่งเป็นกรรมการทุกคนของสถาบันเกษตรกรเป็นผู้ค้ำประกันเงินกู้ และหรือใช้สังหาริมทรัพย์ค้ำประกันตามหลักเกณฑ์ที่ ส.ป.ก. กำหนด

- ในการประชุมคณะกรรมการโครงการและการเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (อกก.คง.) ครั้งที่ ๑/๒๕๕๕ เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๕ ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเพื่อพิจารณา เรื่องที่ ๓.๑ มีมติอนุมัติกำหนดอัตราดอกเบี้ยการให้กู้ยืมเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ข้อ ๒. การให้กู้ยืมแก่สถาบันเกษตรกร คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๒ ต่อปี

๘. ผลการศึกษาเอกสารวิชาการ บทความ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๘.๑ ข้อมูลทั่วไปของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

สหกรณ์ หมายถึง องค์การทางเศรษฐกิจและสังคมที่สมาชิกร่วมกันจัดตั้งขึ้นด้วยการลงหุ้นร่วมกัน จัดการร่วมกันในการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือบริการตามความต้องการหรือผลประโยชน์อย่างเดียวกัน ของบรรดาสมาชิก สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิ์ออกเสียงได้หนึ่งเสียงในการบริหารสหกรณ์โดยไม่ขึ้นกับจำนวนหุ้น ที่ถืออยู่ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์โคนม , (กฎ) คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการ เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในระยะยาว และได้จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ (หนังสือราชบัณฑิตยสถาน ที่ รด ๐๐๐๔/๘๐๐ ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๐, อ้างถึงสำนักงานสหกรณ์จังหวัดเลย, ๒๕๖๖) ประเภทของ สหกรณ์แบ่งออกเป็น ๗ ประเภท ดังนี้

(๑) สหกรณ์การเกษตร จัดตั้งขึ้นในหมู่ผู้มีอาชีพทางการเกษตร ร่วมกันจัด ตั้งขึ้น และจดทะเบียน เป็นนิติบุคคลต่อนายทะเบียนสหกรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจการร่วมกันและช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิก และช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ ของสมาชิกให้ดีขึ้น ความเป็นมา สหกรณ์การเกษตรแห่งแรกได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๙ ชื่อว่า สหกรณ์วัดจันทร์ ไม่จำกัดสินใช้ ในจังหวัดพิษณุโลก เป็นสหกรณ์ การเกษตรชนิดไม่จำกัด มีขนาดเล็กในระดับหมู่บ้านตั้งขึ้น ในหมู่เกษตรกรที่มีรายได้ต่ำและมีหนี้สินมากมีสมาชิกแรกตั้ง จำนวน ๑๖ คน ทุนดำเนินงาน จำนวน ๓,๐๘๐ บาท เป็นค่าธรรมเนียมแรกเข้า จำนวน ๘๐ บาท และเป็นทุนจากการกู้แบงก์สยามกัมมาจล (ธนาคารไทยพาณิชย์ ในปัจจุบัน) จำนวน ๓,๐๐๐ บาท โดยมีวัตถุประสงค์ดำเนินธุรกิจแบบอเนกประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิก ดำเนินธุรกิจร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และช่วยเหลือส่วนรวมโดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม ตามพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและส่วนรวมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ ส่วนประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับ คือ ทำให้สมาชิกมีปัจจัย การผลิตเพิ่มขึ้น กู้เงินสหกรณ์ในอัตราดอกเบี้ยต่ำมาประกอบอาชีพ ทำให้มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองหรือมีที่ดิน ทำกินมากกว่าเดิม ได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการผลิต ตั้งแต่การใช้พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ การใช้ปุ๋ย การใช้ยาปราบศัตรูพืชการเก็บรักษาผลผลิตอย่างมีคุณภาพ ผลผลิต ที่ได้จึงเป็นไปตามความต้องการของตลาด ส่งผลให้สหกรณ์และบุคคลในครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการอนามัย

(๒) สหกรณ์ออมทรัพย์ จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถาบันการเงินแบบหนึ่งที่มีสมาชิกเป็นบุคคลซึ่งมีอาชีพอย่างเดียวกันหรือที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ และให้กู้ยืมเมื่อเกิดความจำเป็นหรือเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์นอกวงและได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ สามารถกู้ยืมเงินได้เมื่อเกิดความจำเป็นตาม หลักการช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเป็นมาของสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งแรกในประเทศไทย จัดตั้งขึ้นในหมู่ข้าราชการสหกรณ์และพนักงานธนาคารเพื่อการสหกรณ์ จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๔๙๒ คือ สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัดสินใช้ และได้แพร่หลายไปในหน่วยงานของรัฐและเอกชนทั่วประเทศ ส่วนสหกรณ์ ออมทรัพย์ในชุมชนแห่งแรก คือสหกรณ์เครดิตยูเนียนแม่มูล จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ โดยการรับฝากเงินและให้ผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ยอัตราเดียวกับธนาคารพาณิชย์ และโดยการถือหุ้นหัก ณ ที่จ่าย เป็นรายเดือน แต่ไม่เกิน ๑ ใน ๕ ของหุ้นทั้งหมด เมื่อสิ้นปีทางบัญชีต้อง จ่ายเงินปันผลค่าหุ้นให้แก่สมาชิกในอัตราที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งให้บริการด้านเงินกู้แก่สมาชิกตามความจำเป็น ประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับเป็นแหล่งเงินฝากและเงินกู้ของสมาชิก ทำให้สมาชิกรู้จักเก็บออมเงิน และไม่ต้องไปกู้เงินนอกระบบ ทำให้สถาบันครอบครัวมีความมั่นคงขึ้น

(๓) สหกรณ์ประมง จัดตั้งขึ้นในหมู่ชาวประมง เพื่อแก้ไขปัญาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ ซึ่งชาวประมงแต่ละคนไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ตามลำพัง บุคคลเหล่านี้จึงรวมกันโดยยึดหลักการช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเป็นมา สหกรณ์ประมงแห่งแรกได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ชื่อว่าสหกรณ์ประมงพิษณุโลกจำกัด ในท้องที่ลำคลองกระบังโป่งนก อำเภอพรมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เป็นสหกรณ์ประมงประเภทน้ำจืด มีสมาชิกแรกตั้ง จำนวน ๕๔ คนดำเนินการจัดสรรที่ทำกิน การจำหน่าย การแปรรูป และขออนุญาตสัมปทานให้สมาชิกจับสัตว์น้ำได้โดยสะดวก โดยมีวัตถุประสงค์ดำเนินการให้ความรู้ทางด้านวิชาการในเรื่องการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม และมีคุณภาพในการเพาะเลี้ยง การเก็บรักษาและการแปรรูปสัตว์น้ำแก่สมาชิก รวมทั้งให้ความช่วยเหลือทางด้านธุรกิจการประมงคือ การจัดหาเงินทุนให้สมาชิกกู้ไปลงทุนประกอบอาชีพ การจัดหาวัสดุการประมงมาจำหน่ายการจัดจำหน่ายสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ การรับฝากเงิน และสงเคราะห์สมาชิกเมื่อประสบภัยพิบัติ ประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับทำให้สมาชิกมีแหล่งเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำมาลงทุนประกอบอาชีพ ซื้อวัสดุอุปกรณ์และสิ่งของจำเป็นที่สหกรณ์นำมาจำหน่ายในราคาที่เป็นธรรม เมื่อมีผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์สหกรณ์จะรวบรวมขายไปในราคาที่สูงขึ้น บริการรับฝากเงินเพื่อความสะดวกปลอดภัยให้แก่สมาชิก และสมาชิกจะได้รับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพการประมง ตามหลักวิชาการแผนใหม่ให้สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและปริมาณตรงกับความต้องการของตลาด รวมถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของทุกคนตามหลักการและวิธีการสหกรณ์

(๔) สหกรณ์ร้านค้า จัดตั้งขึ้นเพื่อจัดหาสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคมาจำหน่ายแก่สมาชิก และบุคคลทั่วไป โดยจดทะเบียนตามกฎหมายสหกรณ์ในประเภทสหกรณ์ร้านค้า มีสภาพเป็นนิติบุคคลซึ่งสมาชิกผู้ถือหุ้นทุกคนเป็นเจ้าของ สมาชิกลงทุนร่วมกันในสหกรณ์ด้วยความสมัครใจเพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคและเพื่อผดุงฐานะทางเศรษฐกิจของตนและหมู่คณะ ความเป็นมาของสหกรณ์ร้านค้า จัดตั้งขึ้นโดยชาวชนบท อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปีพ.ศ.๒๔๘๐ และได้เลิกล้มไปต่อมารัฐบาลได้ช่วยเหลือ มีนโยบายที่จะช่วยเหลือด้านการครองชีพให้กับประชาชน โดยการส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าขึ้นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทุกจังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งสหกรณ์ร้านค้าที่จัดตั้งขึ้นในเมืองที่ประชาชนหนาแน่นจะประสบความสำเร็จมากกว่าสหกรณ์ร้านค้าที่ตั้งในชนบท และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า คือ จัดหาสิ่งของและบริการที่สมาชิกมีความต้องการมาจำหน่าย ช่วยจำหน่ายผลิตผล ผลิตภัณฑ์ของสมาชิก ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางด้านสหกรณ์ และด้านการค้าให้แก่สมาชิกสหกรณ์ปลูกจิตสำนึกให้ สมาชิกรู้จักประหยัด ช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมมือและประสานงานกับสหกรณ์ และหน่วยงานอื่นทั้งภายในและนอกประเทศ ในอันที่จะเกื้อกูลกันและกัน ประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับ คือ

สมาชิกมีสถานที่ซื้อขายสินค้าจำเป็นตามราคาตลาดในชุมชน ซึ่งเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ เทียบตรงในการชั่งตวงวัด ตามความต้องการของสมาชิก เมื่อสิ้นปีสหกรณ์มีกำไรสุทธิประจำปี สมาชิกจะได้รับเงินปันผลตามหุ้น และเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนที่ได้ทำธุรกิจกับสหกรณ์ การซื้อขายด้วยเงินสดสินค้าจะมีราคาที่ถูกลงกว่าเงินผ่อน ทำให้สมาชิกมีความรอบคอบในการจัดหาสินค้าราคาถูกมาจำหน่ายเพื่อประโยชน์ของสมาชิก

(๕) สหกรณ์นิคม จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสหกรณ์การเกษตรในรูปแบบหนึ่งที่มีการดำเนินการจัดสรรที่ดินทำกินให้ราษฎร การจัดสร้างปัจจัยพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้ที่อยู่อาศัยควบคู่ไปกับการดำเนินการจัดหาสินเชื่อ ปัจจัยการผลิตและสิ่งของจำเป็น การแปรรูปการเกษตร การส่งเสริมอาชีพ รวมทั้งกิจการให้บริการสาธารณูปโภคแก่สมาชิก และได้เริ่มดำเนินงานเป็นแห่งแรกที่อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๘ โดยดำเนินการจัดซื้อที่ดินราชพัสดุ จากกระทรวงการคลัง เนื้อที่ ๔,๑๐๙ ไร่เศษ มาจัดสรรให้สมาชิก ๖๙ ครอบครัวในรูปของสหกรณ์การเช่าซื้อที่ดิน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ ได้จัดตั้งนิคมสหกรณ์ในอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ เนื้อที่ ๗,๙๑๓ ไร่ และได้จัดสหกรณ์การเช่าที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมสภาพแล้ว ที่อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ วัตถุประสงค์ เพื่อการจัดนิคม คือ การจัดหาที่ดินมาจัดสรรให้แก่ราษฎรประกอบอาชีพทางการเกษตร ตลอดจนจัดบริการด้านสาธารณูปโภคแก่สมาชิก เพื่อการจัดสหกรณ์ คือ การรวบรวมราษฎรที่รับจัดสรรที่ดิน จัดตั้งขึ้นเป็นสหกรณ์ งานจัดนิคมเป็นงานที่ดินทำกินให้ราษฎรโดยวิธีการสหกรณ์ มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

(๕.๑) การจัดหาที่ดิน

(๕.๑.๑) สหกรณ์นิคม โดยอาศัยพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. ๒๕๑๑ โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ ขอรับที่ดินรกร้างว่างเปล่าที่คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติจำแนกเป็นที่จัดสรรเพื่อการเกษตร นำมาจัดสรรให้ราษฎรเช่าครอบครองทำประโยชน์ และส่งเสริมให้จัดตั้งขึ้นเป็นสหกรณ์ ซึ่งเมื่อสมาชิกได้ปฏิบัติครบถ้วนตามข้อบังคับของสหกรณ์แล้ว ก็จะได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ได้รับจัดสรรนั้นในที่สุด

(๕.๑.๒) สหกรณ์การเช่าซื้อที่ดิน โดยอาศัยประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗ และนโยบายของรัฐบาลในเรื่องการจัดหาที่ดินให้ราษฎร กรมส่งเสริมสหกรณ์จึงจัดซื้อที่ดินขององค์การหรือเอกชนนำมาปรับปรุงจัดสรรให้รวบรวมกันจัดตั้งขึ้นเป็นสหกรณ์ซึ่งเมื่อสมาชิกได้ส่งชำระเงินค่าเช่าซื้อที่ดินและปฏิบัติการอื่นครบถ้วนตามข้อบังคับของสหกรณ์แล้ว ก็จะได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ได้รับจัดสรรนั้นในที่สุด

(๕.๑.๓) สหกรณ์การเช่าที่ดิน กรมส่งเสริมสหกรณ์จะนำที่ดินป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมแล้วนำมาจัดสรรให้ราษฎร และจัดตั้งขึ้นเป็นสหกรณ์ สมาชิกจะมีสิทธิ์เช่าครอบครองทำกินในที่ดินที่ได้รับจัดสรรนั้นโดยเสียค่าเช่าในอัตราต่ำ และที่ดินจะตกทอดทางมรดกไปยังลูกหลานได้ตลอดไป แต่ห้ามมิให้อโอนกรรมสิทธิ์ สหกรณ์นิคมทั้ง ๓ รูปนี้ คงมีเพียง ๒ รูปแรกที่สมาชิกจะได้ที่ดิน เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ส่วนในรูปของสหกรณ์การเช่าที่ดินนั้น สมาชิกจะได้เพียงสิทธิการให้ที่ดินโดยการเช่า และสิทธิที่ตกทอดทางมรดกตลอดไปเท่านั้น

(๕.๒) การวางแผนและปรับปรุงที่ดิน เมื่อได้รับที่ดินแปลงใดมาจัดสหกรณ์แล้วทางราชการจะสำรวจรายละเอียดสภาพภูมิประเทศ ชนิดและลักษณะดิน ปริมาณน้ำฝน จากนั้นจะวางแผนผังการใช้ที่ดินว่าควรดำเนินการสร้างบริการสาธารณูปโภคอย่างไรบ้าง เช่น ถนน การชลประทาน โรงเรียน สถานีอนามัย ฯลฯ

(๕.๓) การรับสมัคร และคัดเลือกบุคคลเพื่อรับการจัดสรรที่ดิน

(๕.๔) การอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน

(๕.๕) การกำหนดเงื่อนไขการใช้ที่ดิน และการได้กรรมสิทธิ์ที่ดิน งานจัดสหกรณ์เมื่อจัดราษฎรเช่าครอบครองทำประโยชน์ในที่ดิน ที่จัดหามาเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การรวบรวมราษฎรที่ได้รับจัดสรรที่ดินนั้นจัดตั้งเป็นสหกรณ์ขึ้น และขอจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่อให้เกษตรกรมีสถาบันของตนเอง ที่จะเป็นสื่อกลางในการอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ส่วนการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จะมีลักษณะเช่นเดียวกับสหกรณ์การเกษตร

ประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับ คือทำให้สมาชิกสหกรณ์มีสหกรณ์เป็นสถาบันที่เป็นสื่อกลางในการขอรับบริการต่างๆ จากรัฐบาล และเป็นสถาบันที่อำนวยความสะดวกในด้านการจัดหาสินเชื่อ การรวมกันซื้อ รวมกันขาย การส่งเสริมการเกษตรและการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการเสริมสร้างให้เกิดระบบที่ดีในการจัดการการผลิต และการตลาดโดยสมาชิก เพื่อสมาชิก ในการประกอบอาชีพอย่างมั่นคงจนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

(๖) สหกรณ์บริการ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ โดยมีประชาชนไม่น้อยกว่า ๑๐ คน ที่มีอาชีพอย่างเดียวกัน ได้รับ ความเดือดร้อนในเรื่องเดียวกันรวมตัวกันโดย ยึดหลักการประหยัด การช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ ปัญหาต่างๆ รวมทั้งการส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงในอาชีพต่อไป สหกรณ์บริการแห่งแรกจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นการรวมตัว กันในกลุ่มผู้มีอาชีพทำรม ชื่อ สหกรณ์ผู้ทำรม บ่อสร้าง จำกัดสินใช้ อยู่ที่ตำบลตันเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้มีการจัดตั้ง สหกรณ์บริการไฟฟ้าหนองแขม จำกัด อำเภอ หนองแขม กรุงเทพมหานคร เป็นสหกรณ์ที่ให้บริการด้าน สาธารณูปโภค และในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ จัดตั้งสหกรณ์มีดอร์ญญิก จำกัด ที่ตำบลทุ่งช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และมีสหกรณ์บริการ อีกหลายแบบตามมา เช่น สหกรณ์เคหสถาน สหกรณ์แท็กซี่ สหกรณ์หัตถกรรมผลิตภัณฑ์ไม้ สหกรณ์บริการน้ำประปา สหกรณ์ผู้จัดหางานแห่งประเทศไทย ฯลฯ วัตถุประสงค์ เพื่อดำเนินธุรกิจด้านการบริการตามรูปแบบของสหกรณ์ ส่งเสริมสวัสดิการ แก่สมาชิกและครอบครัว ส่งเสริม การช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกัน และกันในหมู่สมาชิก ร่วมมือกับสหกรณ์อื่นและหน่วยงานอื่นเพื่อความ ก้าวหน้าของกิจการสหกรณ์ ประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับ คือ เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาฝีมือการผลิตภัณฑ์ต่างๆ ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเป็นที่ต้องการของตลาด มีแหล่งรวม ซื้อรวม ขายผลิตภัณฑ์และอุปกรณ์ในการผลิต ผลิตภัณฑ์ ช่วยให้สมาชิกสหกรณ์ ประกอบอาชีพได้ถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อสิ้นปีทางบัญชีถ้าสหกรณ์ มีกำไรสุทธิประจำปี สมาชิกสหกรณ์จะได้รับเงินปันผลตามหุ้นและเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนที่ทำธุรกิจกับสหกรณ์

(๗) สหกรณ์เครดิตยูเนียน เป็นสหกรณ์อเนกประสงค์ตั้งขึ้นด้วยความสมัครใจของสมาชิก ที่อยู่ในวงสัมพันธ์เดียวกัน เช่น อาศัยในชุมชนเดียวกัน ประกอบอาชีพเดียวกัน หรือในสถานที่เดียวกัน หรือมีกิจกรรมร่วมกันเพื่อการรู้จักช่วยเหลือตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นให้สมาชิกประหยัดและออม เพื่อการรู้จักช่วยตนเองเป็นเบื้องต้นและเป็นพื้นฐานในการสร้างความมั่นคงแก่ตนเองและครอบครัว สหกรณ์เครดิตยูเนียนเป็นอีกสหกรณ์ประเภทหนึ่งตามประกาศกฎกระทรวงกำหนดประเภทของสหกรณ์ ที่รับจดทะเบียน พ.ศ. ๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๘ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการรวมคน เพื่อทำกิจกรรมเรื่องการออม และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ในประเทศไทยได้เริ่มจัดตั้งกลุ่มขึ้นแห่งแรกเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๐๘ " กลุ่ม เครดิตยูเนียนแห่งศูนย์กลางทเวา " และได้แพร่ขยายการจัดตั้งสหกรณ์และกลุ่มเครดิตยูเนียนทั่วประเทศไทย ขึ้นเป็นจำนวนมากภายใต้ปรัชญาและอุดมการณ์สหกรณ์เครดิตยูเนียน ที่มุ่งจะพัฒนาคนให้ช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการและวิธีการสหกรณ์ รวมทั้งเพื่อพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง ประโยชน์ที่ สมาชิกจะได้รับ คือ เป็นคนรู้จักประหยัดและออม สหกรณ์เครดิตยูเนียนจัดตั้งในชุมชนของสมาชิก สมาชิก ของสหกรณ์จึงมีที่สะสมเงินที่สะดวกและรวดเร็วไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางไปฝากเงินที่ไกลๆ แม้มีเงิน จำนวนน้อยหรือมากก็ตามสมาชิกก็สามารถที่จะสะสมได้ ช่วยแก้ไขปัญหาการเงิน เมื่อสมาชิกมีความเดือดร้อน หรือความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเงินสมาชิกมีสิทธิที่จะขอกู้เงินจากสหกรณ์ได้ในอัตราดอกเบี้ยที่เป็นธรรม สร้างความมั่นคงแก่สมาชิกและครอบครัว สหกรณ์เครดิตยูเนียนแต่ละแห่งจะจัดให้มีบริการในรูปแบบต่างๆ แล้วแต่ความต้องการของสมาชิกและเงินทุนที่สหกรณ์มีอยู่ ซึ่งมีส่วนสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นแก่ครอบครัว และสมาชิก สามารถพัฒนาชุมชนและสังคม กิจกรรมของสหกรณ์เครดิตยูเนียนช่วยให้ประชาชนในชุมชนเกิดการ ประหยัดและออม เพื่อสร้างกองทุนขึ้นในชุมชน เพื่อช่วยเหลือบำบัดความทุกข์ร้อนที่เกิดขึ้น เพื่อให้รู้จักการแก้ไข และตัดสินใจช่วยเหลือกันในชุมชนของตนเอง เป็นการฝึกผู้นำในชุมชน

(สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๕๖๕)

กลุ่มเกษตรกร หมายความว่า บุคคลผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักจำนวนไม่น้อยกว่าสามสิบคน และมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาจร่วมกันจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรและจดทะเบียนจัดตั้งตามพระราชกฤษฎีกานี้ได้ สมาชิกต้องเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว และมีกิจการหรือภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่ที่กลุ่มเกษตรกรนั้นดำเนินการอยู่ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ๒๕๔๗) กลุ่มเกษตรกรเกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เดียวกัน และดำเนินกิจการร่วมกัน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพ ให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ ให้พึ่งพาตนเองได้ในการประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงและถาวร กลุ่มเกษตรกรมีลักษณะการดำเนินงานที่ไม่มุ่งเน้นในเรื่องของผลกำไร แต่เป็นการสอนให้รู้จักการร่วมมือกันเกื้อกูลกัน และในขณะเดียวกันก็รู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรเดินหน้าเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี กลุ่มเกษตรกรประกอบด้วยรูปแบบย่อย ๙ กลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรทำนา กลุ่มเกษตรกรทำไร่ กลุ่มเกษตรกรทำสวน กลุ่มเกษตรกรทำประมง กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์น้ำ กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงไหม และกลุ่มเกษตรกรสาขาอาชีพอื่น ๆ โดยมารวมตัวกันดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพ กลุ่มเกษตรกรเป็นผู้ให้บริการแก่สมาชิกในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดหาทุนดำเนินงาน การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย การรวบรวมผลผลิตจากสมาชิก และการให้บริหารในรูปแบบต่าง ๆ กลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มที่มีรูปแบบการดำเนินงานคล้ายคลึงกับสหกรณ์การเกษตรที่ต่างกันตรงที่สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรจะประกอบอาชีพเฉพาะด้าน เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน ประมง เลี้ยงผึ้ง เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงไหมและอื่น ๆ สมาชิกเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของกลุ่มในการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรให้ดำเนินงานต่อไปได้อย่างมั่นคงและเติบโตก้าวหน้าอย่างยั่งยืน (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, ๒๕๖๒) ผู้ประสงค์จะจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ให้ประสานขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ หรือสำนักงานสหกรณ์จังหวัดทุกจังหวัด ในกรณีกรุงเทพมหานคร ติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์พื้นที่ ๑ หรือพื้นที่ ๒ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร ดังนี้ (สำนักราชเลขาธิการและกฎหมาย กรมส่งเสริมสหกรณ์, ม.ป.ป., : ๒ - ๕)

(๑) การรวบรวมเกษตรกร ต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามสิบคน และต้องอาศัยในพื้นที่อำเภอเดียวกัน

(๒) การเตรียมการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เมื่อรวบรวมเกษตรกรครบแล้ว ให้จัดประชุมเกษตรกรเพื่อเลือกเป็นคณะผู้ก่อการไม่น้อยกว่า ๗ คน และกำหนดชื่อพร้อมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกร ในการจัดประชุมทุกครั้งต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ในท้องที่ภูมิลำเนา นั้น ๆ เข้าร่วมประชุมด้วย

(๓) การขอจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร คณะผู้ก่อการยื่นคำขอจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรต่อนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดแห่งท้องที่ ผ่านสำนักงานสหกรณ์จังหวัดแห่งท้องที่ หรือสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์กรุงเทพมหานคร พื้นที่ ๑ หรือพื้นที่ ๒ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

(๔) การจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร สำนักงานสหกรณ์จังหวัดแห่งท้องที่ภูมิลำเนา หรือสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์กรุงเทพมหานคร พื้นที่ ๑ หรือพื้นที่ ๒ จัดส่งเอกสารการขอจดทะเบียนกลุ่มเกษตรกรให้นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดแห่งท้องที่ เพื่อพิจารณา

(๕) การดำเนินการหลังจากได้รับจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร จะมีสถานะภาพเป็นสมาชิกตั้งแต่วันที่นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดแห่งท้องที่รับจดทะเบียน และได้ชำระค่าหุ้น ค่าธรรมเนียมแรกเข้าตามจำนวนที่กำหนดครบถ้วน และลงลายมือชื่อในทะเบียนสมาชิกโดยคณะผู้ก่อการจัดทำ โดยคณะผู้ก่อการต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญครั้งแรกภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันรับใบทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร

สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินฯ ส่วนใหญ่มีเงินทุนไม่เพียงพอสำหรับการประกอบอาชีพ เนื่องจากมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย รายได้ผันผวนไม่แน่นอน มีหนี้สินคงค้าง หรือผลผลิตทางการเกษตรเสียหายจากศัตรูพืชหรือภัยธรรมชาติ ทำให้เกิดปัญหาสภาพคล่องด้านเงินทุน ทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพในรอบต่อไป จึงต้องกู้ยืมเงินมาประกอบอาชีพเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น เมล็ดพันธุ์

ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช เครื่องมืออุปกรณ์ทางการเกษตร หรือนำเงินทุนไปหมุนเวียนในกิจการ ดังนั้น สหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรยังคงมีความต้องการเงินทุนที่สนับสนุนจากภาครัฐหรือภาคเอกชน เพื่อการประกอบอาชีพ ในรอบปีหรือเป็นเงินทุนหมุนเวียนดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

สาเหตุปัญหาที่สหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินฯ ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ เนื่องจากสหกรณ์ หรือกลุ่มเกษตรกร มีหนี้ค้างชำระเดิมจากสถาบันการเงินจากภาครัฐ ผลการดำเนินงานของกลุ่ม ขาดทุนอย่างต่อเนื่อง การทำระบบบัญชีไม่ชัดเจน ไม่ครบถ้วน ไม่เป็นปัจจุบัน แผนการดำเนินธุรกิจไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน รวมถึงแผนการชำระหนี้ไม่สอดคล้องกับรายได้ ส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรส่วนมากไม่ผ่านมาตรฐาน หรือหลักเกณฑ์ตามที่ภาครัฐและภาคเอกชนกำหนด จึงทำให้ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อขอรับการ สนับสนุนได้ และในส่วนของสถาบันการเงินที่กลุ่มเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินส่วนใหญ่ขอรับการสนับสนุนสินเชื่อ มากเป็นอันดับต้น ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และเงินกองทุนในการกำกับ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๔.๒ ความต้องการสินเชื่อสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

๔.๒.๑ ความหมายและประเภทของความ ต้องการสินเชื่อ

สินเชื่อ คือ การให้เงินกู้ยืมหรือเงินทุนจากผู้ให้กู้ เช่น ธนาคาร สถาบันการเงิน หน่วยงานของรัฐ หรือบุคคล โดยที่ผู้ขอกู้ต้องชำระคืนพร้อมดอกเบี้ยตามเงื่อนไขที่ตกลงกันไว้ โดยสถาบันการเงินจะพิจารณา อนุมัติสินเชื่อตามคุณสมบัติและความเหมาะสมของผู้ขอกู้ยืม เมื่อถึงกำหนดเวลาผู้กู้ต้องชำระเงินต้นพร้อม ดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นในอนาคตให้กับสถาบันการเงิน

ประเภทของสินเชื่อมีหลายประเภท ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และเงื่อนไขของผู้กู้ โดยทั่วไป สามารถแบ่งเป็นประเภทการขอสินเชื่อ ดังนี้

(๑) สินเชื่อส่วนบุคคล (Personal Loan) ใช้สำหรับวัตถุประสงค์ส่วนตัว เช่น ค่าใช้จ่ายฉุกเฉิน การเดินทาง หรือการศึกษาไม่ต้องมีหลักประกัน (Unsecured Loan)

(๒) สินเชื่อบ้าน (Home Loan) สำหรับการซื้อบ้าน ที่ดิน หรืออสังหาริมทรัพย์มีหลักประกัน เช่น บ้านหรือที่ดินที่ซื้อระยะเวลาผ่อนชำระนานสูงสุด ๔๐ ปี รายละเอียดการกู้ยืมต่างๆ ขึ้นอยู่กับแต่ละธนาคาร

(๓) สินเชื่อรถยนต์ (Car Loan) วงเงินกู้มักจะครอบคลุมราคาซื้อรถยนต์ทั้งหมดหรือบางส่วน มีตัวเลือกผ่อนชำระระยะยาว พร้อมดอกเบี้ยที่แข่งขันได้

(๔) สินเชื่อเพื่อธุรกิจ (Business Loan) สำหรับผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจเพื่อใช้ในการ ลงทุนหรือขยายกิจการอาจต้องมีหลักประกันหรือไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข

(๕) สินเชื่อการศึกษา (Education Loan) เพื่อสนับสนุนค่าเล่าเรียนหรือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง กับการศึกษาเงื่อนไขมักเหมาะสมกับนักศึกษา เช่น ดอกเบี้ยต่ำ

(๖) สินเชื่อเพื่อการลงทุน (Investment Loan) ใช้สำหรับลงทุนในสินทรัพย์ เช่น หุ้น หรือ อสังหาริมทรัพย์เชิงพาณิชย์

(๗) สินเชื่อเพื่อเกษตรกรรม (Agricultural Loan) สำหรับเกษตรกร เช่น การซื้ออุปกรณ์ ทางการเกษตร หรือใช้ในกิจกรรมการเกษตร

(บริษัท อีออน ธนสินทรัพย์ (ไทยแลนด์) จำกัด, ๒๕๖๘)

๔.๒.๒ ความต้องการสินเชื่อของสหกรณ์/ กลุ่มเกษตรกร

(๑) ความต้องการสินเชื่อที่คิดดอกเบี้ยต่ำเพื่อเอาไปแทนที่สินเชื่อมีดอกเบี้ยสูง เช่น เกษตรกร ที่มีหนี้สินอยู่กับนายทุนเอกชน หรือพ่อค้าท้องถิ่น ซึ่งมักจะถูกขูดรีดดอกเบี้ยในอัตราที่สูง หรือผู้ที่นำที่ดิน ไปจำนองหรือขายฝากผู้อื่น เพื่อแก้ไขปัญหาการเงินเฉพาะหน้าก็ต้องหาแหล่งเงินกู้ใหม่ ที่เกิดดอกเบี้ย ย่อมเยากว่า เพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย หรือลดการเสี่ยงต่อการสูญเสียที่ดินแก่นายทุน

(๒) ความต้องการสินเชื่อเพื่อลงทุนระยะยาว ซึ่งจะช่วยสร้างหรือขยายกำลังการผลิตหรือ เปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในการผลิต เช่น การปลูกสร้างสวนยาง สวนผลไม้ การส่งเสริมกิจการ โคเนื้อ ไก่ชน

๘.๒.๓ ปัญหาอุปสรรคของสหกรณ์/ กลุ่มเกษตรกร

(๑) กรณีสหกรณ์

(๑.๑) ขาดบุคลากรที่มีความรู้เรื่องสหกรณ์และมีความสามารถในการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ ขาดผู้จัดการมืออาชีพ บางแห่งต้องใช้ประธานหรือกรรมการดำเนินการแทน ทำให้การดำเนินการไม่มีประสิทธิภาพ

(๑.๒) ขาดเงินทุนหมุนเวียน เนื่องจากสหกรณ์มีเงินทุนน้อยไม่สามารถดำเนินธุรกิจครบวงจรได้ ทำให้มีรายได้จากการประกอบการน้อยและไม่สามารถบริการสมาชิกได้ครบทุกด้าน ขาดการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต สินเชื่อและการส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ การตลาดและการบัญชีที่ถูกต้อง

(๑.๓) ขาดการวางแผนการผลิตและการตลาดของสหกรณ์เอง การประสานแผนการผลิต การตลาดกับกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรในระดับต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาด้านการตลาด เช่น ผลผลิตขาดตลาดรองรับ ราคาผลผลิตตกต่ำ

(๑.๔) สมาชิกไม่มีอุดมการณ์อย่างแท้จริง และมีทัศนคติว่าสหกรณ์เป็นของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ให้เงินกู้แก่สมาชิก

(๑.๕) สมาชิกขาดความยึดมั่นในระบบสหกรณ์ เห็นแต่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่ตั้ง เช่น สมาชิกกู้เงินจากสหกรณ์แล้วไม่อยู่ชำระหนี้คืน ทำให้สหกรณ์ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการติดตามหนี้สิน ประสบปัญหาเงินหมุนเวียน

(๑.๖) ปัญหาคุณภาพและองค์ประกอบของสหกรณ์ ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการฝ่ายจัดการ และสมาชิกไม่ได้รับการอบรมพัฒนาขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจตามแบบสหกรณ์

(๑.๗) ปัญหาการทุจริต เนื่องจากสมาชิกขาดความรู้ในการดำเนินธุรกิจ ทำให้เจ้าหน้าที่สหกรณ์สามารถทำการทุจริตได้

(๒) กรณีกลุ่มเกษตรกร

(๒.๑) จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรบางกลุ่มไม่พิถีพิถัน เป็นการสนองต่อนโยบายของรัฐ มิใช่ความริเริ่มของกลุ่มเกษตรกร

(๒.๒) มีหน่วยงานหลายหน่วยงานร่วมรับผิดชอบ ทำให้เกิดความซ้ำซ้อน เกิดการแข่งขันและนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงานและกลุ่มเกษตรกร

(๒.๓) ขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการบริหารธุรกิจของกลุ่ม

(๒.๔) ขาดเงินทุน เนื่องจากกลุ่มมีขนาดเล็กมีสมาชิกไม่มาก ทำให้การระดมเงินทุนทำได้น้อย

(๒.๕) ธุรกิจของกลุ่มมีขนาดเล็ก ทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับพ่อค้าได้

(๒.๖) นโยบายของรัฐไม่แน่นอน บางช่วงรัฐจะเร่งส่งเสริมให้จัดตั้ง บางช่วงรัฐก็ลดการส่งเสริมลง

๘.๒.๔ กลยุทธ์ในการบริหารจัดการสินเชื่อสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร

(๑) ควรจัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพแก่เกษตรกรผ่านระบบสหกรณ์อย่างต่อเนื่องและสนับสนุนองค์ความรู้เรื่องการผลิต

(๒) ประชาสัมพันธ์เพิ่มช่องทางข่าวสาร เพื่อสถาบันเกษตรกรจะได้ใช้บริการ ได้อย่างสะดวก

(๓) เพิ่มวงเงินกู้กองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เนื่องจากวงเงินกู้ในปัจจุบันไม่เพียงพอในการจัดซื้ออุปกรณ์หรือเครื่องจักรทางการเกษตรที่มีราคาสูง รวมทั้งราคาปัจจัยการผลิต และอัตราค่าจ้างแรงงานทางการเกษตรสูงขึ้น

(๔) ลดขั้นตอนการให้บริการสินเชื่อเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เช่น การกู้ยืมเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินฯ อย่างต่อเนื่องควรใช้เอกสารประกอบคำขอกู้ชุดเดิมที่เคยยื่นในการกู้ยืมครั้งที่ผ่านมา เพื่อความรวดเร็วในการดำเนินการ

(สำนักบริหารกองทุน, ๒๕๖๒, : ๓๑)

๘.๒.๕ ตัวอย่างความต้องการสินเชื่อสหกรณ์โคนมไทยมิลค์ จำกัด

สหกรณ์โคนมไทยมิลค์ จำกัด ได้รับการจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๓๐ เดิมใช้ชื่อสหกรณ์โคนมล้าพญากลาง จำกัด เป็นประเภทสหกรณ์การเกษตร แต่เนื่องจากสหกรณ์ ตั้งอยู่ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน สหกรณ์จึงได้ขอจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๓๐ เป็นสหกรณ์โคนม ในเขตปฏิรูปที่ดินล้าพญากลาง จำกัด และได้จดทะเบียนเปลี่ยนชื่ออีกครั้งเป็นสหกรณ์โคนมไทยมิลค์ จำกัด เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๔ เพื่อดำเนินธุรกิจแปรรูปนมและผลิตสินค้าเกี่ยวกับนมและเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้ฟังสามารถจดจำชื่อสินค้าของสหกรณ์ได้ง่ายขึ้น ปัจจุบันสหกรณ์ดำเนินธุรกิจ (๑) สินเชื่อและรับฝากเงิน (๒) จัดหาสินค้าจำหน่าย (๓) รวบรวมและจำหน่าย (น้ำมัน) (๔) รวบรวมและจำหน่ายน้ำมันดิบ (๕) ผลิตและจำหน่ายอาหารสัตว์ และ (๖) โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์นม รวมทั้งดำเนินงานด้านการพัฒนาการเลี้ยงโคนม โดยยึดหลักการและอุดมการณ์สหกรณ์เพื่อประโยชน์ต่อมวลสมาชิก ชุมชนและสังคม สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ๕๙ หมู่ ๑๘ ตำบลล้าพญากลาง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี โดยเช่าที่ดินกับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด สระบุรี เพื่อประกอบกิจการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยมีโดยมีวัตถุประสงค์การจัดตั้งในการดำเนินงานตามข้อบังคับสหกรณ์ ดังนี้

(๑) จัดหาวัสดุการเกษตรและเครื่องอุปโภคที่จำเป็นมาจำหน่ายให้แก่สมาชิกและบุคคลทั่วไป โดยคำนึงถึงสมาชิกก่อนผู้อื่น

(๒) รวบรวมผลผลิตการเกษตรและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก มาจัดจำหน่ายหรือแปรรูปจำหน่าย โดยการซื้อหรือรวบรวมจากสมาชิกก่อนผู้อื่น

(๓) จัดให้มีเงินกู้หรือสินเชื่อแก่สมาชิก เพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีพ

(๔) ส่งเสริมการออมทรัพย์ของสมาชิก

(๕) ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกและชุมชน

(๖) ร่วมมือกับสหกรณ์อื่น สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ชุมนุมสหกรณ์ องค์กร ชุมชน ภาคเอกชน และหน่วยงานของรัฐเพื่อส่งเสริมและปรับปรุงกิจการสหกรณ์

(๗) ส่งเสริมและเผยแพร่อาชีพการเกษตร หัตถกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน หรือการประกอบอาชีพอย่างอื่นในหมู่สมาชิกและครอบครัวสมาชิก รวมทั้งส่งเสริมความรู้ในการผลิตทางอุตสาหกรรม เพื่อให้สมาชิกมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง

ผลการดำเนินธุรกิจรวมของสหกรณ์ฯ ย้อนหลัง ๔ ปี พบว่า สหกรณ์ฯ มีผลกำไรต่อเนื่อง โดยในปี ๒๕๖๔ สหกรณ์ฯ มีกำไรสุทธิ ๒๕,๕๔๒,๐๕๗.๐๔ บาท ปี ๒๕๖๕ กำไรสุทธิ ๖,๔๓๕,๑๕๗.๒๘ บาท ปี ๒๕๖๖ กำไรสุทธิ ๑๗,๕๘๑,๒๓๖.๑๓ บาท และปี ๒๕๖๗ มีกำไรสุทธิ ๑๕,๖๘๑,๙๐๘.๗๙ บาท สหกรณ์ฯ มีการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ไว้ชัดเจนตามส่วนงานที่กำหนดไว้ มีการสรรหาและบรรจุ แต่งตั้งบุคลากรเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด มีการจัดทำสัญญาจ้างพร้อมหลักค้ำประกันครบถ้วนเหมาะสม กับความรับผิดชอบในตำแหน่ง มีเจ้าหน้าที่มีความรู้เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติ และสามารถปฏิบัติงาน ตามที่ได้รับมอบหมาย ฝ่ายบริหารมีการติดตามการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการ อย่างไรก็ตาม แต่เมื่อพิจารณา เฉพาะธุรกิจโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์นม พบว่า ปี ๒๕๖๔ กำไรสุทธิ ๒๐,๙๓๕,๐๘๖.๒๕ บาท ปี ๒๕๖๕ กำไรสุทธิ ๒๕,๗๔๙,๐๑๔.๖๘ บาท ปี ๒๕๖๖ ขาดทุน ๒,๕๙๘,๘๒๘.๙๖ บาท และปี ๒๕๖๗ ขาดทุน ๑๑,๓๔๓,๕๓๘.๘๐ บาท โดยมีค่าเฉลี่ย ๔ ปี ย้อนหลังเป็นกำไรสุทธิ ๘,๑๘๕,๔๓๓.๒๙ บาท สาเหตุที่ทำให้ขาดทุน ในปี ๒๕๖๖ – ๒๕๖๗ เนื่องจากต้นทุนอาหารสัตว์และต้นทุนการผลิตต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ มีการปรับเพิ่มราคากลางรับซื้อน้ำมันดิบขึ้นก็โลกรัมละ ๒.๒๕ บาท ทำให้แบกภาระค่าน้ำมันดิบที่เพิ่มสูงขึ้น แต่สหกรณ์ฯ ยังคงจำหน่ายนมโรงเรียนในราคาเดิม (รายละเอียดดังตารางสรุปผลการดำเนินงาน)

ตารางสรุปผลการดำเนินงาน

หน่วย : บาท

กิจกรรม	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567	ค่าเฉลี่ย (4 ปี ย้อนหลัง)
รายได้ ค่าใช้จ่าย และกำไรสุทธิประจำปี					
1) ธุรกิจสินเชื่อและรับฝากเงิน	5,071,179.57	4,709,035.66	3,530,054.49	1,370,940.75	3,670,302.62
2) ธุรกิจจัดหาสินค้าจำหน่าย	1,784,736.61	640,654.16	2,593,390.63	1,979,690.12	1,749,617.88
3) ธุรกิจรวบรวมและจำหน่าย (น้ำมัน)	-	948,864.83	1,306,048.77	1,282,414.32	884,331.98
4) ธุรกิจรวบรวมและจำหน่ายน้ำมันดิบ	3,873,596.61	246,859.57	9,917,948.11	8,431,599.18	5,617,500.87
5) ธุรกิจผลิตและจำหน่ายอาหารสัตว์	6,495,720.82	(1,433,009.00)	12,189,501.07	19,670,852.94	9,230,766.46
6) ธุรกิจโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์นม	20,935,086.25	25,749,014.68	(2,598,828.96)	(11,343,538.80)	8,185,433.29
7) ศูนย์ศึกษาพัฒนาการเลี้ยงโคนมฯ (อาชีพพระราชทาน)	1,092,158.80	(14,436,043.64)	(1,158,724.95)	1,377,396.24	(3,281,303.39)
กำไรขั้นต้น	39,252,478.66	16,725,376.26	25,779,389.16	22,769,354.75	26,131,649.71
บวก รายได้อื่น ๆ	753,596.90	489,978.61	703,384.08	717,805.97	666,191.39
หัก ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	14,464,018.52	10,780,197.59	8,901,537.11	7,805,241.93	10,487,748.79
กำไร (ขาดทุน) สุทธิ	25,542,057.04	6,435,157.28	17,581,236.13	15,681,918.79	16,310,092.31

และในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ สหกรณ์ฯ มีแผนการรวบรวมน้ำมันดิบจากเกษตรกรจำนวน ๑๗,๔๖๙ ตัน เพื่อส่งจำหน่ายให้กับบริษัทซีพี-เมจิ จำกัด และให้กับบริษัท ฟริสแลนด์ คัมพิน่า (ประเทศไทย) จำกัด มหาชน พร้อมทั้งส่งเข้าโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์นมของสหกรณ์ฯ โดยนำไปแปรรูปเป็นน้ำมันพาสเจอร์ไรส์ยูเอชทีในชื่อ “ไทยมิลค์” เพื่อจำหน่ายให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลและโรงเรียนในเขตภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยต้องจัดส่งตามโควตาที่ได้รับประมาณวันละ ๖๐.๒๖๓ ตัน และยังมีการผลิตนมพาณิชย์เพื่อจำหน่ายให้กับลูกค้าทั่วไปอีกจำนวน ๑ ตัน ซึ่งระยะเวลาในการชำระหนี้ค่าผลิตภัณฑ์จากนมแปรรูปของแต่ละแห่งต้องใช้ระยะเวลาประมาณ ๙๐ – ๑๒๐ วัน ซึ่งการรับชำระค่าอาหารเสริมนมโรงเรียน ร้อยละ ๙๐ จะเป็นเช็คส่งจ่าย ส่วนที่เหลือเป็นเงินสดโอนเข้าบัญชีสหกรณ์ฯ โดยมีตัวแทนเป็นผู้รับมอบอำนาจไปดำเนินการจนแล้วเสร็จ สหกรณ์ฯ มีมาตรการควบคุมการทำงานของตัวแทน โดยมีข้อกำหนดว่าตัวแทนจะต้องเก็บเช็คค่าอาหารเสริมนมโรงเรียนให้ครบทั้งหมดก่อนจึงนำส่งสหกรณ์ฯ ดังนั้น หากตัวแทนยังเก็บเช็คได้ไม่ครบตามข้อกำหนด สหกรณ์ฯ จะยังไม่สามารถขึ้นเงินได้ จึงทำให้ขาดสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจของช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งสหกรณ์ฯ ต้องใช้เงินหมุนเวียนในการรวบรวมน้ำมันดิบ จ่ายค่าน้ำมันดิบให้กับสมาชิก รวมทั้งจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์นมไว้จำหน่าย เช่น กระดาษใส่กล่องนม หลอด กล่องลัง ฟิล์ม ถูพลาสติก เป็นต้น ซึ่งในส่วนของกระดาษกล่องใส่นม สหกรณ์ฯ ต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการผลิตและขนส่งเป็นเวลานาน จำเป็นต้องสั่งซื้อสำรองไว้เพื่อให้เพียงพอต่อการใช้แปรรูปผลิตภัณฑ์นม จึงมีความจำเป็นต้องขอกู้ยืมเงินกองทุนดอกเบี้ยต่ำจากหน่วยงานรัฐเพื่อใช้ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ฯ สำหรับเป็นทุนหมุนเวียนในการจัดซื้อน้ำมันดิบสำหรับแปรรูปผลิตภัณฑ์นมจำหน่าย

๔.๓ ความเข้มแข็งของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

การจัดระดับชั้นความเข้มแข็งสหกรณ์ตามนโยบายของนายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งต้องการพัฒนาสหกรณ์ให้เข้มแข็งเพิ่มศักยภาพให้มีบทบาทในการช่วยเหลือเกษตรกร โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ร่วมกับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์จึงได้กำหนดเกณฑ์การจัดระดับความเข้มแข็งสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ๔ ด้าน ดังนี้

- (๑) ความสามารถในการให้บริการสมาชิก
- (๒) ประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ
- (๓) ประสิทธิภาพในการจัดการองค์กร
- (๔) ประสิทธิภาพของการบริหารงาน

โดยจัดระดับชั้นสหกรณ์เป็น ๔ ระดับ ดังนี้

สหกรณ์ชั้น ๑ คือ สหกรณ์ที่มีความสามารถในการให้บริการสมาชิกได้มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ ๗๐ และมีประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจอยู่ในระดับมาตรฐานขึ้นไป มีชั้นคุณภาพการควบคุมภายในดีถึงดีมากและไม่มีข้อบกพร่องจากการดำเนินงาน หรือมีข้อบกพร่องแต่ได้ดำเนินการแก้ไขแล้วเสร็จสมบูรณ์

สหกรณ์ชั้น ๒ คือ สหกรณ์ที่มีความสามารถในการให้บริการสมาชิกได้ระหว่างร้อยละ ๖๐ - ๖๙ และมีประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน มีชั้นคุณภาพการควบคุมภายในระดับพอใช้หรือเป็นสหกรณ์ที่มีข้อบกพร่องซึ่งได้ดำเนินการแก้ไขแล้วเสร็จแต่ต้องติดตาม หรืออยู่ระหว่างดำเนินการแก้ไข

สหกรณ์ชั้น ๓ คือ สหกรณ์ที่มีความสามารถในการให้บริการสมาชิกได้ต่ำกว่าร้อยละ ๖๐ และมีประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจอยู่ในระดับต้องปรับปรุงและมีชั้นคุณภาพการควบคุมภายในต้องปรับปรุงหรือไม่มีระบบการควบคุมภายใน หรือเป็นสหกรณ์ที่เกิดข้อบกพร่องและยังไม่เริ่มดำเนินการแก้ไข

สหกรณ์ชั้น ๔ คือ สหกรณ์ที่นายทะเบียนสหกรณ์สั่งเลิกกิจการแล้ว อยู่ในระหว่างการชำระบัญชีข้อมูลของสหกรณ์ตามเกณฑ์การจัดระดับความเข้มแข็ง

(สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเพชรบูรณ์, ๒๕๖๔, : ๑)

และจัดระดับชั้นกลุ่มเกษตรกรกำหนดเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

(๑) **ระดับได้มาตรฐาน** คือ กลุ่มเกษตรกรใดที่มีผลการดำเนินงานได้ตามตัวชี้วัดระดับมาตรฐานกลุ่มเกษตรกร โดยใช้ผลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรปีล่าสุด

(๒) **ระดับต่ำกว่ามาตรฐาน** คือ กลุ่มเกษตรกรที่มีผลการดำเนินงานต่ำกว่าเกณฑ์ตัวชี้วัดระดับมาตรฐานกลุ่มเกษตรกร เพียงข้อใดข้อหนึ่งให้จัดเป็นกลุ่มเกษตรกรระดับต่ำกว่ามาตรฐาน

สำหรับกลุ่มเกษตรกรที่จัดตั้งใหม่ไม่เกิน ๑ ปี หยุดดำเนินงาน เลิก ชำระบัญชี หรือล้มละลายโดยศาลสั่ง ให้จัดเป็นส่วนที่ไม่นำมาจัดมาตรฐาน

(กรมส่งเสริมสหกรณ์, ๒๕๖๐)

กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้ศึกษาเกณฑ์การประเมินระดับความเข้มแข็ง ทั้ง ๔ มิติ ตลอดจนเงื่อนไขการจัดชั้นสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร และได้พัฒนาระบบรายงานและประเมินผลความเข้มแข็งสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์สามารถประเมินระดับชั้นความเข้มแข็งของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในเบื้องต้น เพื่อนำผลการจัดระดับชั้นความเข้มแข็งไปแนะนำส่งเสริมสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร อีกทั้งเพื่อติดตามผลการรักษา และยกระดับชั้นของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ดังนี้ (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ, ๒๕๖๓)

๘.๓.๑ ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของสหกรณ์

ตารางเกณฑ์การประเมินความเข้มแข็งของสหกรณ์

ลำดับ	ตัวชี้วัดความเข้มแข็ง	น้ำหนักคะแนน
มิติที่ ๑ ความสามารถในการให้บริการสมาชิก (กรมส่งเสริมสหกรณ์)		๓๐
๑.๑	อัตราส่วนของสมาชิกที่มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร	๑๕
๑.๒	ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง สหกรณ์ต้องมีการจัดสรรกำไรสุทธิ และจ่ายทุนสวัสดิการสมาชิกและทุนสาธารณประโยชน์	๑๐ (ภาคเกษตร) ๑๕ (นอกภาค)
๑.๓	จำนวนประเภทธุรกิจที่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรดำเนินงาน	๕ (เฉพาะภาคเกษตร)
มิติที่ ๒ ประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์)		๒๐
๒.๑	อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	๓
๒.๒	อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์	๒
๒.๓	อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	๔
๒.๔	อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	๔
๒.๕	อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	๓
๒.๖	อัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด	๔
มิติที่ ๓ ประสิทธิภาพในการจัดการองค์กร (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์)		๒๐
๓.๑	ระดับการใช้เทคโนโลยีการบัญชีในการบริหารจัดการข้อมูล	๔
๓.๒	ผลการประเมินสภาพแวดล้อมการควบคุม	๔
๓.๓	ผลการประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	๔
๓.๔	ผลการประเมินระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	๔
๓.๕	ผลการประเมินระบบการติดตามและประเมินผล	๕
มิติที่ ๔ ประสิทธิภาพของการบริหารงาน (กรมส่งเสริมสหกรณ์)		๓๐
๔.๑	ผลการดำเนินงานของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรต้องไม่มีการฝ่าฝืนระเบียบ คำสั่ง นายทะเบียน ข้อกฎหมาย	๑๕
๔.๒	ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลังมีผลการดำเนินงานไม่ขาดทุน	๕
๔.๓	ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์จัดทำงบการเงินแล้วเสร็จ และส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงิน แล้วนำเสนอที่ประชุมใหญ่ออุมติภายใน ๑๕๐ วัน นับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี	๕
๔.๔	สหกรณ์ จัดจ้างเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำ รับผิดชอบดำเนินงานและธุรกิจของสหกรณ์	๕

๘.๓.๒ ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร

ตารางเกณฑ์การประเมินความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร

ลำดับ	ตัวชี้วัดความเข้มแข็ง	น้ำหนักคะแนน
มิติที่ ๑ ความสามารถในการให้บริการสมาชิก (กรมส่งเสริมสหกรณ์)		๓๐
๑.๑	อัตราส่วนของสมาชิกที่มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจกับกลุ่มเกษตรกร	๑๕
๑.๒	ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง กลุ่มเกษตรกรต้องมีการจัดสรรกำไรสุทธิและจ่ายเงินปันผลหรือเงินเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิก	๑๒
๑.๓	จำนวนประเภทธุรกิจที่กลุ่มเกษตรกรดำเนินงาน	๓
มิติที่ ๒ ประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์)		๒๐
๒.๑	อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	๓
๒.๒	อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์	๒
๒.๓	อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	๔
๒.๔	อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	๔
๒.๕	อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	๓
๒.๖	อัตรากูหนี้ยี่ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด	๔
มิติที่ ๓ ประสิทธิภาพในการจัดการองค์กร (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์)		๒๐
๓.๑	ผลการประเมินสภาพแวดล้อมการควบคุม	๔
๓.๒	ผลการประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม	๔
๓.๓	ผลการประเมินระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร	๔
๓.๔	ผลการประเมินระบบการติดตามและประเมินผล	๔
มิติที่ ๔ ประสิทธิภาพของการบริหารงาน (กรมส่งเสริมสหกรณ์)		๓๐
๔.๑	ผลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรต้องไม่มีการฝ่าฝืนระเบียบ คำสั่งนายทะเบียนข้อกฎหมาย	๑๐
๔.๒	ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีสุดท้าย กลุ่มเกษตรกรจัดทำงบการเงินตามรอบปีบัญชีของกลุ่มเกษตรกร	๑๐
๔.๓	ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย กลุ่มเกษตรกรจัดประชุมใหญ่สามัญประจำปีภายในกำหนดเวลา ๑๕๐ วัน ตามกฎหมาย	๗
๔.๔	กลุ่มเกษตรกรจัดจ้างเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำ รับผิดชอบดำเนินงานและธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร	๓

หนี้สินทั้งสิ้น หมายถึง ผลรวมของหนี้สินทั้งสิ้นในงบแสดงฐานะการเงิน

รวมทุนของสหกรณ์ หมายถึง ผลรวมของทุนสหกรณ์ในงบแสดงฐานะการเงิน

$$\text{การคำนวณอัตราส่วน} \quad \text{อัตราส่วนที่หนี้สินทั้งสิ้นต่อทุน} = \frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้น}}{\text{รวมทุนของสหกรณ์}}$$

ระดับ	เกณฑ์การให้คะแนน							คะแนน
	เกษตร	นิคม	ประมง	ออมทรัพย์	เครดิตยูเนียน	ร้านค้า	บริการ	เต็ม
ขั้นสูง (ดี)	< ๐.๗๕	< ๐.๗๕	< ๐.๗๕	< ๐.๕๐	< ๐.๕๐	< ๐.๕๐	< ๐.๕๐	๓
ขั้นกลาง (พอใช้)	๐.๗๕ - ๑.๗๕	๐.๗๕ - ๑.๗๕	๐.๗๕ - ๑.๗๕	๐.๕๐ - ๑.๐๐	๐.๕๐ - ๑.๐๐	๐.๕๐ - ๑.๐๐	๐.๕๐ - ๑.๐๐	๒
ขั้นต่ำ (ควรปรับปรุง)	> ๑.๗๕	> ๑.๗๕	> ๑.๗๕	> ๑.๐๐	> ๑.๕๐	> ๑.๐๐	> ๑.๕๐	๑
	ทุนของสหกรณ์ติดลบ/ทุนของสหกรณ์ = ๐							๐

ทุนสำรอง หมายถึง ทุนที่เกิดจากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ตาม พรบ. สหกรณ์
ปี พ.ศ. ๒๖๔๒ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทุนสหกรณ์ในงบแสดงฐานะการเงิน

$$\text{การคำนวณอัตราส่วน} \quad \text{อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์} = \frac{\text{ทุนสำรอง}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้น}}$$

ระดับ	เกณฑ์การให้คะแนน							คะแนน
	เกษตร	นิคม	ประมง	ออมทรัพย์	เครดิตยูเนียน	ร้านค้า	บริการ	เต็ม
ขั้นสูง (ดี)	> ๐.๒๐	> ๐.๒๕	> ๐.๒๕	> ๐.๑๐	> ๐.๑๑	> ๐.๒๕	> ๐.๒๕	๓
ขั้นกลาง (พอใช้)	๐.๑๐ - ๐.๒๐	๐.๑๕ - ๐.๒๕	๐.๑๕ - ๐.๒๕	๐.๐๔ - ๑.๐๐	๐.๐๕ - ๐.๑๑	๐.๑๕ - ๐.๒๕	๐.๑๕ - ๐.๒๕	๒
ขั้นต่ำ (ควรปรับปรุง)	< ๐.๑๐	< ๐.๑๕	< ๐.๑๕	< ๐.๐๔	< ๐.๐๕	< ๐.๑๕	< ๐.๑๕	๑
	ทุนสำรอง = ๐							๐

กำไรจากการดำเนินงาน หมายถึง ยอดกำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินงานก่อนรายการพิเศษในงบกำไรขาดทุน
สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย หมายถึง ผลรวมของสินทรัพย์ทั้งสิ้นปีปัจจุบันและปีก่อนในงบแสดงฐานะการเงิน หาร ๒

$$\text{การคำนวณอัตราส่วน อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์} = \frac{\text{กำไรขาดทุนจากการดำเนินงาน} \times 100}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}}$$

ระดับ	เกณฑ์การให้คะแนน							คะแนน
	เกษตร	นิคม	ประมง	ออมทรัพย์	เครดิตยูเนียน	ร้านค้า	บริการ	เต็ม
ขั้นสูง (ดี)	> ๓.๐๐	> ๓.๐๐	> ๓.๐๐	> ๔.๐๐	> ๔.๐๐	> ๘.๐๐	> ๕.๐๐	๓
ขั้นกลาง (พอใช้)	๑.๕๐ - ๓.๐๐	๑.๕๐ - ๓.๐๐	๑.๕๐ - ๓.๐๐	๒.๐๐ - ๔.๐๐	๒.๐๐ - ๔.๐๐	๒.๐๐ - ๘.๐๐	๒.๕๐ - ๕.๐๐	๒
ขั้นต่ำ (ควรปรับปรุง)	< ๑.๕๐	< ๑.๕๐	< ๑.๕๐	< ๒.๐๐	< ๒.๐๐	< ๔.๐๐	< ๒.๕๐	๑
	กรณีกำไรขาดทุนจากการดำเนินงาน = ๐ หรือติดลบ (-)							๐

(๔) อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน

ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน หมายถึง ยอดรวมของค่าใช้จ่ายดำเนินงานที่ปรากฏในงบกำไรขาดทุน ถ้าค่าใช้จ่ายดำเนินงานมีค่าติดลบ ผู้วิเคราะห์ต้องหาสาเหตุและพิจารณาถึงรายการที่เป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในงวดนั้น ๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่แท้จริง

กำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน หมายถึง ยอดกำไร (ขาดทุน) ก่อนหักรายการค่าใช้จ่ายดำเนินงานในงบกำไรขาดทุน ถ้ามีผลขาดทุนก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานจะแสดงผลด้วยค่าติดลบ

$$\text{การคำนวณอัตราส่วน อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไร} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน} \times 100}{\text{กำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}}$$

เกณฑ์การให้คะแนน (น้ำหนัก ๔ คะแนน)

ระดับ	เกณฑ์การให้คะแนน							คะแนน
	เกษตร	นิคม	ประมง	ออมทรัพย์	เครดิตยูเนียน	ร้านค้า	บริการ	เต็ม
ขั้นสูง (ดี)	< ๔๕	< ๕๐	< ๕๐	< ๒๕	< ๔๐	< ๕๐	< ๕๐	๓
ขั้นกลาง (พอใช้)	๔๕ - ๖๕	๕๐ - ๗๐	๕๐ - ๗๐	๒๕ - ๓๕	๔๐ - ๖๐	๕๐ - ๗๐	๕๐ - ๗๐	๒
ขั้นต่ำ (ควรปรับปรุง)	> ๖๕	> ๗๐	> ๗๐	> ๓๕	> ๖๐	> ๗๐	> ๗๐	๑
กำไร = ๐ หรือติดลบ (-)								๐

(๕) อัตราส่วนทุนหมุนเวียน

สินทรัพย์หมุนเวียน หมายถึง เงินสดและสินทรัพย์ที่อาจขาย หรือแปลงสภาพเป็นเงินสดหรือใช้บริโภคให้หมดไป ในรอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของสหกรณ์ คือ ๑ ปี

หนี้สินหมุนเวียน หมายถึง หนี้สินซึ่งมีระยะเวลาการชำระคืนภายในรอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของสหกรณ์ คือ ๑ ปี

$$\text{การคำนวณอัตราส่วน อัตราส่วนทุนหมุนเวียน} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

เกณฑ์การให้คะแนน (น้ำหนัก ๓ คะแนน)

ระดับ	เกณฑ์การให้คะแนน							คะแนน
	เกษตร	นิคม	ประมง	ออมทรัพย์	เครดิตยูเนียน	ร้านค้า	บริการ	เต็ม
ขั้นสูง (ดี)	> ๑.๗๕	> ๑.๗๕	> ๑.๗๕	> ๑.๐๐	> ๑.๐๐	> ๑.๐๐	> ๑.๕๐	๓
ขั้นกลาง (พอใช้)	๐.๗๕ - ๑.๗๕	๐.๗๕ - ๑.๗๕	๐.๗๕ - ๑.๗๕	๐.๕๐ - ๑.๐๐	๐.๕๐ - ๑.๐๐	๐.๕๐ - ๑.๐๐	๕๐ - ๑.๕๐	๒
ขั้นต่ำ (ควรปรับปรุง)	< ๐.๗๕	< ๐.๗๕	< ๐.๗๕	< ๐.๕๐	< ๐.๕๐	< ๐.๕๐	< ๐.๕๐	๑

(๖) อัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด

ลูกหนี้ระยะสั้นที่สามารถชำระได้ หมายถึง จำนวนต้นเงินลูกหนี้เงินให้กู้ที่ถึงกำหนดสามารถชำระได้ในรอบงวดบัญชีตามกำหนด

ลูกหนี้ระยะสั้นที่ถึงกำหนดชำระ หมายถึง จำนวนต้นเงินลูกหนี้เงินให้กู้ที่ถึงกำหนดชำระในรอบงวดบัญชีทั้งหมด

$$\text{การคำนวณอัตราส่วน อัตราส่วนหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด} = \frac{\text{ลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระหนี้ได้ตามกำหนด} \times 100}{\text{กำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}}$$

เกณฑ์การให้คะแนน (น้ำหนัก ๔ คะแนน)

ระดับ	เกณฑ์การให้คะแนน							คะแนน
	เกษตร	นิคม	ประมง	ออมทรัพย์	เครดิตยูเนียน	ร้านค้า	บริการ	เต็ม
ขั้นสูง (ดี)	> ๙๐	> ๙๐	> ๙๐	> ๙๕	> ๙๐	> ๙๕	> ๙๐	๓
ขั้นกลาง (พอใช้)	๖๐ - ๙๐	๖๐ - ๙๐	๖๐ - ๙๐	๘๕ - ๙๕	๖๐ - ๙๐	๘๕ - ๙๕	๖๐ - ๙๐	๒
ขั้นต่ำ (ควรปรับปรุง)	< ๖๐	< ๖๐	< ๖๐	< ๘๕	< ๖๐	< ๘๕	< ๖๐	๑
	ไม่ได้รับชำระหนี้ / ยอดรับชำระหนี้ = ๐							๐

(กรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์, ๒๕๖๖ : ๓๓ - ๔๐)

๔.๔. ความเสี่ยงด้านสินเชื่อของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

ความเสี่ยง หมายถึง โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาด ความเสียหาย การรั่วไหล ความสูญเปล่า หรือเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคตและมีผลกระทบหรือทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร ทั้งในด้านกลยุทธ์ การปฏิบัติงาน การเงิน และการบริหาร โดยความเสี่ยงนี้จะถูกวัดด้วยผลกระทบที่ได้รับ และโอกาสที่จะเกิดของเหตุการณ์ ซึ่งเป็นความเสี่ยงตามความหมายทั่วไป สาเหตุที่มาของความเสี่ยงที่จะทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยต้องระบุได้ด้วยว่าเหตุการณ์นั้นจะเกิดที่ไหน เมื่อใด เกิดขึ้นได้อย่างไร และทำไม ทั้งนี้สาเหตุของความเสี่ยงที่ระบุควรเป็นสาเหตุที่แท้จริง เพื่อจะได้วิเคราะห์และกำหนดมาตรการลดความเสี่ยงในภายหลังได้อย่างถูกต้อง

ปัจจัยเสี่ยงภายนอก คือ สภาพแวดล้อมภายนอกหน่วยงานและมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานและมหาวิทยาลัย เช่น นโยบายภาครัฐ กฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับ

ปัจจัยเสี่ยงภายใน คือ สภาพแวดล้อมภายในหน่วยงานและมหาวิทยาลัย เช่น รูปแบบการบริหาร สักการ การมอบหมายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ โครงสร้างองค์กร ระเบียบ ข้อบังคับภายใน

การประเมินความเสี่ยง เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย การวิเคราะห์ การประเมิน และการจัดระดับความเสี่ยง โดยพิจารณาจากการประเมินโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง และความรุนแรงของผลกระทบจากเหตุการณ์ ความเสี่ยง โดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ ทำให้การตัดสินใจจัดการกับความเสี่ยงเป็นไปอย่างเหมาะสม (มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ม.ป.ป. : ๑)

ความเสี่ยงด้านสินเชื่อ คือ ความเสี่ยงที่คู่สัญญาหรือผู้กู้ยืมไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขและข้อตกลงในสัญญา ทำให้ไม่สามารถชำระหนี้ที่มีต่อบริษัทเมื่อครบกำหนดได้ ซึ่งอาจทำให้คุณภาพสินเชื่อดลดลง หรือความเสี่ยงอาจเกิดขึ้นในกรณีการขยายตัวของเงินให้สินเชื่อไม่สามารถควบคุมคุณภาพได้ตามเป้าหมาย รวมถึงการด้อยค่าของมูลค่าหลักประกันหรือทรัพย์สินการขาย ซึ่งหากความเสี่ยงด้านสินเชื่อดังกล่าวเกิดขึ้นโดยไม่มีหลักประกันคุ้มครองเพียงพอ จะมีผลทำให้บริษัทต้องกันสำรองหนี้สูญมากขึ้น อันจะส่งผลต่อกำไรสุทธิและเงินกองทุนของบริษัท (บริษัทเงินทุน แอ็ดวานซ์ จำกัด (มหาชน), ม.ป.ป. : ๔๕)

การให้สินเชื่อโดยเฉพาะอย่างยิ่งสินเชื่อสหกรณ์ หรือกลุ่มเกษตรกรย่อมมีความเสี่ยงที่จะผิถนัดชำระหนี้ สาเหตุมากจากการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากสินเชื่อตรงอื่นที่ผลิตผลทางการเกษตรขึ้นอยู่กับปัจจัยทางภูมิศาสตร์เป็นสำคัญ และความสามารถในการจ่ายเงินกู้จะขึ้นอยู่กับผลิตผลทางการเกษตร ดังนั้น ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ เช่น สภาพดิน สภาพอากาศ ปริมาณน้ำฝน โรคระบาด และแมลงศัตรูพืชที่เกษตรกรผู้ขอกู้ประสบ จึงเป็นข้อมูลสำคัญอีกด้านที่จะระบุถึงความสามารถในการผลิต และแปรเปลี่ยนเป็นความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ หรือกลุ่มเกษตรกรมีหนี้สินเดิมที่ต้องชำระ และรายได้รวมต่อรายจ่ายรวมของกลุ่มเกษตรกรผู้ขอกู้ ประสบ จึงเป็นข้อมูลสำคัญอีกด้านที่จะระบุถึงความสามารถในการผลิต และแปรเปลี่ยนเป็นความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ ด้วยเหตุนี้ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว จึงควรมีความสามารถในการอธิบายถึงการผิถนัดชำระหนี้และความสามารถในการจ่ายเงินกู้รวม รวมทั้งสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นระบบบริหารความเสี่ยงเงินให้สินเชื่อการเกษตรได้ (สงกรานต์ สมบุญ, ๒๕๖๐, : ๑๐๒)

สาเหตุที่ทำให้ต้องกู้ยืมเงินในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพทางการเกษตรติดต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน ทั้งการผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศและส่งออก เพื่อสร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศให้แก่ประเทศ อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน คือ ฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรที่ยังมีปัญหาความยากจน ปัญหาหนี้สินที่เพิ่มพูน ซึ่งเกษตรกรไทยมีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สินอยู่ที่ ๑.๒ เท่า (จิรัฐ เจนพิงพร, ๒๕๖๕ , อ้างถึงใน คณิศร กลิ่นขจร, ๒๕๖๖) ซึ่งเหตุผลหลักมาจากเกษตรกรทำการเกษตรแล้วขาดทุนอย่างต่อเนื่องจึงต้องกู้เงินเพื่อลงทุนทำการเกษตรในฤดูกาลถัดไปเพิ่มขึ้น ทำให้เกษตรกรมีภาระหนี้สินที่ต้องชำระดอกเบี้ยที่เพิ่มสูงขึ้น โดยไม่มีกำลังที่จะจ่ายเงินต้น อีกทั้งภาคการเกษตรของไทยยังมีความสามารถในการแข่งขันค่อนข้างต่ำ ขาดการพัฒนาเป็นเวลานาน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ๒๕๖๕ , อ้างถึงใน คณิศร กลิ่นขจร, ๒๕๖๖) อันเนื่องมาจากการเกษตรส่วนใหญ่จะมีรายได้หลักจากการทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว ดังนั้นสินเชื่อเพื่อการประกอบอาชีพการเกษตร จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการผลิตของเกษตรกร โดยสินเชื่อที่เกษตรกรมีการใช้บริการอยู่นั้น มีทั้งสินเชื่อในระบบจากสถาบันการเงินต่าง ๆ และสินเชื่อนอกระบบที่ส่วนใหญ่จะเป็นนายทุน ซึ่งการให้สินเชื่อนอกระบบของนายทุนส่วนใหญ่จะให้สินเชื่อโดยมีหลักเกณฑ์การกู้ยืมไม่ยุ่งยาก แต่จะมีการคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่สูงกว่าแหล่งสินเชื่อในระบบ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, ๒๕๖๖ , อ้างถึงใน คณิศร กลิ่นขจร, ๒๕๖๖) ทำให้ปัญหาการให้สินเชื่อนอกระบบจึงทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งปัญหาทั้งหมดจะส่งผลกระทบต่อรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร ทำให้เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมจากแหล่งต่าง ๆ ได้ ส่งผลให้เกษตรกรประสบปัญหาหนี้สินที่สูงขึ้นหรือภาวะหนี้สินล้นพ้นตัวซึ่งเป็นภาระหนักต่อการประกอบอาชีพและดำรงอาชีพเกษตรกร (คณิศร กลิ่นขจร, ๒๕๖๖ : ๑)

ในการพิจารณาเพื่อให้บริการสินเชื่อนั้น สาขาต่าง ๆ ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จะต้องพิจารณาคูณลักษณะเฉพาะของกลุ่มอาชีพโดยทั่ว ๆ ไปพึงมีเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาดังต่อไปนี้

- (๑) มีความสามารถในการด้านการวางแผนการตลาดการผลิต การบริหารจัดการ การเงินดีพอสมควร
- (๒) มีกฎระเบียบข้อบังคับในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มอย่างชัดเจน
- (๓) สมาชิกกลุ่มต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตท้องที่หรือเขตชุมชนเดียวกัน
- (๔) อาชีพที่กลุ่มประกอบธุรกิจต้องเป็นอาชีพไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ศีลธรรมอันดีสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- (๕) สมาชิกกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมธุรกิจของกลุ่มอย่างแท้จริงมิใช่เป็นเพียงลูกจ้าง
- (๖) ต้องมีความรู้ความสามารถในธุรกิจที่กลุ่มดำเนินการอย่างแท้จริง ทั้งนี้อาจได้รับการฝึกอบรมจากส่วนงานต่าง ๆ หรือจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถได้รับการยอมรับโดยทั่วไป

การให้สินเชื่อจะต้องใช้ความระมัดระวัง และความละเอียดรอบคอบตามสมควรตามแนวทางต่อไปนี้

- (๑) การคัดเลือกผู้กู้ ควรให้ความระมัดระวังในการเลือกผู้กู้ให้มีความซื่อสัตย์ และมีฐานะทางเศรษฐกิจพอสมควร ตลอดจนมีความสามารถในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์และสถาบันเกษตรกร ซึ่งก่อให้เกิดรายได้เพียงพอเพียงสามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด
- (๒) การให้การศึกษอบรมจะต้องให้การศึกษอบรมเกี่ยวกับสินเชื่อเพื่อการเกษตรคุณประโยชน์ และโทษของการให้สินเชื่อสู่การเพิ่มผลผลิตและการออมเงิน
- (๓) การให้สินเชื่อเพื่อเพิ่มผลผลิต ผู้กู้ต้องทำแผนการผลิตโดยถูกต้อง และการให้สินเชื่อเพื่อเพิ่มผลผลิตโดยคำนึงถึงแผนงานผลิต ความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้แต่ละราย อีกทั้งจำนวนสินเชื่อควรสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายในการผลิต และค่าของผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ นอกจากนี้ยังต้องปฏิเสธไม่ให้สินเชื่อ ซึ่งไม่อาจชำระคืนจากรายได้การเกษตร เพราะมักเกิดความยากในการชำระคืน การให้สินเชื่อจึงควรจ่ายเป็นงวด ๆ ตามความต้องการในการดำเนินงาน ส่วนการชำระคืนควรมีช่วงเวลาเพียงพอให้ผู้กู้ขายผลผลิตของตนได้ราคาตามสมควร (จำลอง ปรีชา, ๒๕๔๐, : ๑๐ - ๑๑)

นอกจากนั้น การพิจารณาเงินกู้ให้แก่กลุ่มอาชีพ ต้องมีลักษณะของการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อให้กลุ่มนำไปดำเนินธุรกิจเป็นส่วนรวมร่วมกันไม่แบ่งเงินที่ได้จากการกู้ยืมจากธนาคารไปให้แก่สมาชิกยืมหรือกู้ต่อ เรียกการให้สินเชื่อแบบนี้ว่า ONE-STEP LOAN ซึ่งสมาชิกกลุ่มทุนคนต้องร่วมมือกันทำธุรกิจของกลุ่มร่วมกัน มีทรัพย์สินร่วมกัน แต่ในขั้นต้นหรือในกระบวนการผลิตอาจมีการแบ่งแยกหน้าที่กันไปผลิตได้ แต่เมื่อได้ผลผลิตแล้วผลผลิตนั้นจะเป็นผลผลิตของกลุ่ม ดังนั้น ต้องจัดจำหน่ายผลผลิตในนามของกลุ่ม และเมื่อกลุ่มมีรายได้มีกำไร ก็จะนำไปสู่การแบ่งปันรายได้หรือผลกำไรนั้นสู่สมาชิกกลุ่มต่อไป ทั้งนี้ ขั้นตอนการรับกลุ่มบุคคลขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. ได้กำหนดให้มีการประเมินศักยภาพเพื่อวัดความเข้มแข็งของกลุ่มก่อนสอบสวนรายการขอขึ้นทะเบียน เพื่อนำไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการพัฒนากลุ่มก่อนการให้สินเชื่อ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเป็นรายสัญญาตามระดับความเสี่ยงที่ประเมินได้ การกำหนดหลักเกณฑ์การให้เงินกู้ และการดำเนินงานหลังการให้เงินกู้ เป็นต้น (จรีพร กาญจนการุณ, ๒๕๕๗, : ๑๒๘)

ทั้งนี้ ส.ป.ก. และ ธ.ก.ส. ร่วมกันสร้างเครื่องมือวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงการให้สินเชื่อ สหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อระบุปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระคืนหนี้ และพบว่าตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความน่าจะเป็นที่จะผิดนัดชำระคืนหนี้ของสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้แก่ อัตราส่วนทุนหมุนเวียน อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของทุน อัตราหนี้ค้างชำระของสมาชิกสหกรณ์ อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม การเติบโตของปริมาณธุรกรรมรวม ประเภทหลักประกันเงินกู้ ผลการประเมินระดับชั้นคุณภาพจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และขนาดของสหกรณ์ ซึ่งความเสี่ยงที่สหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินที่จะผิดนัดชำระหนี้จะประกอบด้วย ๘ ปัจจัย ดังนี้

๑. อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน = สินทรัพย์หมุนเวียน / หนี้สินหมุนเวียน
๒. อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของทุน = หนี้สินรวม / ส่วนของทุนรวม
๓. อัตราหนี้ค้างชำระของสมาชิกสหกรณ์ = หนี้ค้างไม่ได้ตามกำหนด $\times 100$ / หนี้ถึงกำหนดชำระ (ยอดหนี้ที่ต้องชำระทั้งหมด)
๔. อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม = กำไรสุทธิ $\times 100$ / สินทรัพย์รวม
๕. การเติบโตของปริมาณธุรกรรมรวม = (ปริมาณธุรกรรมรวม (ปีล่าสุด) - ปริมาณธุรกรรมรวม (ปีก่อนหน้า)) / ปริมาณธุรกรรมรวม (ปีก่อนหน้า)
(ปริมาณธุรกรรมรวม = เงินให้กู้เพิ่มระหว่างปี + การจัดการสินค้ามาจำหน่ายระหว่างปี + การรวบรวมผลิตผล + การแปรรูปผลผลิตการเกษตร + การให้บริการและส่งเสริมการเกษตร)
๖. หลักประกันที่ดิน (คณะกรรมการสหกรณ์ทั้งคณะเป็นผู้ค้ำประกัน และ/หรือสัญญาเช่า)
๗. ผลการประเมินระดับชั้นคุณภาพจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (ระดับ A - F)
๘. ขนาดสหกรณ์ (เล็ก กลาง ใหญ่ ใหญ่มาก หรือใหญ่พิเศษ)

(แพรววี เคะหะสุวรรณ และสงกรานต์ สมบุญ, ๒๕๖๓)

๙. การวิเคราะห์ผลการศึกษา

ความเข้มแข็งของสหกรณ์ ความต้องการสินเชื่อของสหกรณ์ และความเสี่ยงด้านสินเชื่อของสหกรณ์ เป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ประกอบการพิจารณาการให้สินเชื่อเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยมีปัจจัยหลักที่ต้องตรวจสอบ ดังนี้

ตารางปัจจัยการพิจารณาการให้สินเชื่อแก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

ความเข้มแข็ง		ความเสี่ยง	ความต้องการ
๑	มิติที่ ๑ ความสามารถในการให้บริการสมาชิก (กรมส่งเสริมสหกรณ์)	๑. อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน	๑. วัตถุประสงค์การขอกู้
	๑.๑ อัตราส่วนของสมาชิกที่มีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร	๒. อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนกองทุน	๒. ระยะเวลาการใช้สินเชื่อ
	๑.๒ ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง สหกรณ์ต้องมีการจัดสรรกำไรสุทธิ	๓. อัตราหนี้ค้างชำระของสมาชิก	๓. เป้าหมายการขอกู้
	และจ่ายทุนสวัสดิการสมาชิกและทุนสาธารณประโยชน์	สหกรณ์	๔. แผนและวิธีการดำเนินงาน
๒	๑.๓ จำนวนประเภทธุรกิจที่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรดำเนินงาน	๔. อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม	ในการใช้สินเชื่อ
	มิติที่ ๒ ประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์)	๕. การเติบโตของปริมาณธุรกรรมรวม	
	๒.๑ อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	๖. หลักประกันที่ดิน	
	๒.๒ อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์	๗. ผลการประเมินระดับชั้นคุณภาพ	
๓	๒.๓ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	จากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์	
	๒.๔ อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	๘. ขนาดสหกรณ์	
	๒.๕ อัตราส่วนทุนหมุนเวียน		
	๒.๖ อัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด		
๓	มิติที่ ๓ ประสิทธิภาพในการจัดการองค์กร (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์)		
	๓.๑ ระดับการใช้เทคโนโลยีการบัญชีในการบริหารจัดการข้อมูล		
	๓.๒ ผลการประเมินสภาพแวดล้อมการควบคุม		
	๓.๓ ผลการประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม		
๔	๓.๔ ผลการประเมินระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร		
	๓.๕ ผลการประเมินระบบการติดตามและประเมินผล		
	มิติที่ ๔ ประสิทธิภาพของการบริหารงาน (กรมส่งเสริมสหกรณ์)		
	๔.๑ ผลการดำเนินงานของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรต้องไม่มีการฝ่าฝืนระเบียบ คำสั่ง		
๔	นายทะเบียน ข้อกฎหมาย		
	๔.๒ ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลังมีผลการดำเนินงานไม่ขาดทุน		
	๔.๓ ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์จัดทำงบการเงินแล้วเสร็จ และส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบและแสดงความเห็นต่อการเงิน แล้วนำเสนอที่ประชุมใหญ่		
	อนุมัติภายใน ๑๕๐ วัน นับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี		
๔	๔.๔ สหกรณ์ จัดจ้างเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำ รับผิดชอบดำเนินงานและธุรกิจของ		
	สหกรณ์		

ทั้งนี้ การพิจารณาการให้สินเชื่อสหกรณ์ ต้องใช้ความระมัดระวังและละเอียดรอบคอบ โดยมีแนวทางการพิจารณา ประกอบด้วย

(๑) การคัดเลือกผู้กู้ ควรให้ความระมัดระวังในการเลือกผู้กู้ให้มีนิสัยดี มีความซื่อสัตย์ และมีฐานะทางเศรษฐกิจพอสมควร ตลอดจนมีความสามารถในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์และสถาบันเกษตรกร ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ อย่างพอเพียงสามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด และเพื่อถ่วงดุลความเหมาะสมของการกู้ยืมเงิน ควรวิเคราะห์จากเอกสารหรือรายละเอียดอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น

(๑.๑) โครงการขอกู้ของสหกรณ์หรือสถาบันเกษตรกร ศึกษาและวิเคราะห์อย่างละเอียดในทุกขั้นตอนของโครงการ พิจารณาความสอดคล้อง ความเป็นไปได้ และวัตถุประสงค์ของโครงการ รวมถึงจะมีวิธีการชำระหนี้ได้อย่างไร

(๑.๒) รายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการ

(๑.๓) รายงานการประชุมใหญ่สามัญประจำปี

(๑.๔) หนังสือนายทะเบียนสหกรณ์ฯ เห็นชอบการกำหนดวงเงินการกู้ยืมหรือการค้ำประกันประจำปีของสหกรณ์ พิจารณาภาระหนี้สินที่มีต่อสถาบันการเงินเมื่อนำมารวมกับวงเงินที่จะทำการขอกู้ในครั้งนี้ ต้องไม่เกินวงเงินกู้ยืมหรือค้ำประกันที่นายทะเบียนสหกรณ์ฯ กำหนด

(๑.๕) งบทดลอง งบการเงิน พิจารณาฐานะทางเงินของสหกรณ์หรือสถาบันเกษตรกร

(๑.๖) แผนการผลิตและมาตรฐานการผลิต และผลการจำหน่ายย้อนหลัง รวมถึงประมาณการแผนการชำระหนี้เงินกู้

(๑.๗) การวิเคราะห์ความน่าจะเป็นที่จะผิมนัดชำระหนี้ โดยพิจารณา ๘ ปัจจัยเสี่ยง ที่ส่งผลต่อการผิมนัดชำระหนี้ของสหกรณ์ฯ ประกอบด้วย อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนกองทุน อัตราหนี้ค้ำชำระของสมาชิก อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม การเติบโตของปริมาณธุรกรรมรวม ประเภทหลักประกันเงินกู้ ผลการประเมินระดับชั้นคุณภาพจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และขนาดของสหกรณ์การเกษตร เพื่อแสดงให้เห็นถึงระดับความเสี่ยงในการผิมนัดชำระหนี้

(๒) การให้การศึกษอบรมจะต้องให้การศึกษอบรมเกี่ยวกับสินเชื่อเพื่อการเกษตรสู่การเพิ่มผลผลิตและการออมเงิน

(๓) การให้สินเชื่อเพื่อเพิ่มผลผลิต ผู้กู้ต้องทำแผนการผลิตโดยถูกต้อง และการให้สินเชื่อเพื่อเพิ่มผลผลิตโดยคำนึงถึงแผนงานผลิต ความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้แต่ละราย และผลผลิตมีตลาดรองรับหรือไม่ อีกทั้งจำนวนสินเชื่อควรสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายในการผลิต และค่าของผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ ส่วนการชำระคืนควรมีช่วงเวลาเพียงพอให้ผู้กู้ขายผลผลิตของตนได้ราคาตามสมควร

(๔) การควบคุมแนะนำ ต้องติดตามตรวจสอบการใช้สินเชื่อให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์

(๕) การเชื่อมโยงงานสินเชื่อเข้ากับงานธุรกิจอื่น เช่น งานขายผลผลิตและงานจัดหาวัสดุการเกษตรเข้าด้วยกันโดยสมบูรณ์

(๖) เหตุสุดวิสัย หากมีเหตุสุดวิสัยนอกเหนือการควบคุม เช่น ภัยธรรมชาติ การให้สินเชื่อจึงต้องคำนึงถึงสัดส่วนที่เหมาะสม เช่น ไม่เกินร้อยละ ๕๐ ของมูลค่าผลผลิต

(๗) การไม่ชำระคืน ผู้ให้กู้ควรดำเนินการตามระเบียบที่เกี่ยวข้องและกฎหมาย เพื่อบังคับชำระหนี้และเพื่อมิให้ผู้อื่นเป็นเยี่ยงอย่าง

๑๐. สรุปผลการศึกษา

การพิจารณาการให้สินเชื่อสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน ต้องมีการตรวจสอบเบื้องต้นดังนี้

(๑) ความเข้มแข็งของสหกรณ์ใน ๔ มิติ ประกอบด้วย ความสามารถในการให้บริการสมาชิก ประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ ประสิทธิภาพในการจัดการองค์กร และประสิทธิภาพของการบริหารงาน

(๒) ความต้องการสินเชื่อของสหกรณ์ ควรที่ต้องวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์การขอกู้เงินในการทำธุรกิจของสหกรณ์ ระยะเวลาการใช้สินเชื่อต้องควรสอดคล้องกับแผนการผลิตหรือไม่ เป้าหมายการขอกู้ของสหกรณ์ แผนและวิธีการดำเนินงานในการใช้สินเชื่อของสหกรณ์

(๓) ความเสี่ยงด้านสินเชื่อของสหกรณ์ ประกอบด้วย อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนกองทุน อัตราหนี้ค้ำชำระของสมาชิกสหกรณ์ อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม การเติบโตของปริมาณธุรกรรมรวมหลักประกันที่ดิน ผลการประเมินระดับชั้นคุณภาพจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และขนาดสหกรณ์ เพื่อลดความเสี่ยงในการผิมนัดชำระหนี้ของสหกรณ์ และเพื่อให้สหกรณ์ใช้เงินทุนหมุนเวียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดผลผลิตภาพอย่างแท้จริง

๑๑. ข้อเสนอแนะ

เชิงนโยบาย

ควรกำหนดทิศทางหรือนโยบายแนวทางการปล่อยสินเชื่อให้แก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้กับผู้ปฏิบัติงาน

เชิงปฏิบัติ

(๑) ส.ป.ก. ควรศึกษาข้อมูลการให้สินเชื่อสหกรณ์การเกษตรที่ผ่านมา ว่า ส.ป.ก. มีการให้สินเชื่อเพื่อธุรกิจเกษตรประเภทใดบ้าง จำนวนเงินเท่าใด เพื่อให้ทราบความต้องการ ปัญหา อุปสรรค และความสามารถในการชำระหนี้ รวมทั้งเพื่อให้มีแนวทางในการปรับปรุงแนวทางการให้สินเชื่อกับสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินต่อไป

(๒) ส.ป.ก. ควรกำหนดหลักเกณฑ์การให้สินเชื่อกับกลุ่มเกษตรกร เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงสินเชื่อ ดอกเบี้ยต่ำของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน

บรรณานุกรม

- หนังสือราชบัณฑิตยสถาน ที่ รด ๐๐๐๔/๘๐๐ ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๐. อ้างถึงสำนักงานสหกรณ์จังหวัดเลย. ๒๕๖๖.
- ความหมายของสหกรณ์.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://loei.web.cpd.go.th/cooperative-knowledge/definition-of-cooperative.html>
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเพชรบูรณ์. ๒๕๖๕. **ประเภทของสหกรณ์.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://phetchabun.web.cpd.go.th/cooperative-knowledge/cooperative-type.html>
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ๒๕๔๗. **การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร.** พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๗. หน้า ๒
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. ๒๕๖๒. **กลุ่มเกษตรกร.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก. <https://statistic.cad.go.th/download/information๖๒/group๖๒.pdf>
- สำนักนายทะเบียนและกฎหมาย กรมส่งเสริมสหกรณ์. ม.ป.ป. **คู่มือการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก. https://cpd.go.th/cpdth๒๕๖๐/images/manual_group.pdf. หน้า ๒ - ๕
- บริษัท อีออน ธนสินทรัพย์ (ไทยแลนด์) จำกัด. ๒๕๖๘. **เข้าใจสินเชื่อก่อนกู้เงิน.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก. <https://www.aeon.co.th/aeon/tips-tricks/what-is-personal-loan>
- สำนักบริหารกองทุน. ๒๕๖๒. **การสำรวจความพึงพอใจของสถาบันเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินที่ให้บริการสินเชื่อเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ประจำปีบัญชี ๒๕๖๒.** เอกสารเผยแพร่ ฉบับที่ ๖๐๔. กรุงเทพฯ : สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. หน้า ๓๑
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเพชรบูรณ์. ๒๕๖๔. **การจัดระดับขึ้นความเข้มแข็งสหกรณ์.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก https://km.cpd.go.th/pdf-bin/pdf_๖๓๕๘๙๐๓๗๒๕.pdf. หน้า ๑
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. ๒๕๖๐. **ประกาศกรมส่งเสริมสหกรณ์ เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดมาตรฐานกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๖๐.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก. <https://dacfg.office.cpd.go.th/images/MainMenu/Information/criteriamethods/Standard-Criteria-FG.pdf>
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ. ๒๕๖๗. **เกณฑ์การประเมินความเข้มแข็งสหกรณ์.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก. https://chaiyaphum.web.cpd.go.th/content_page/item/๒๙๓-strength-coop.html
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ. ๒๕๖๗. **เกณฑ์การประเมินความเข้มแข็งกลุ่มเกษตรกร.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก. https://chaiyaphum.web.cpd.go.th/content_page/item/๒๙๓-strength-coop.html
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. ม.ป.ป. **ค่านิยมการบริหารความเสี่ยง.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก. https://qmd.skru.ac.th/addnews/data/๒๐๑๓-๐๒-๐๑_๓๔๔.doc. หน้า ๑
- บริษัทเงินทุน แอ็ดวานซ์ จำกัด (มหาชน). ม.ป.ป. **ปัจจัยความเสี่ยง.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก. <https://market.sec.or.th/public/ipos/IPOGetFile.aspx?TransID=๗๖๗๓๗&TransFileSeq=๘๕>. หน้า ๔๕
- สงกรานต์ สมบุญ. ๒๕๖๐. **ระบบบริหารความเสี่ยงกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนสินเชื่อเกษตรกรรายคนสำหรับสถาบันการเงินภาคการเกษตรไทย.** (ออนไลน์). วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ ปีที่ ๕๗ ฉบับที่ ๓/๒๕๖๐. สืบค้นจาก <https://soo๔.tci-thaijo.org/index.php/NDJ/article/download/๑๐๔๖๖๙/๘๓๓๒๑>. หน้า ๑๐๒
- จิรัฐ เจนพิงพร. ๒๕๖๕. อ้างถึงใน คณิศร กลิ่นขจร. ๒๕๖๖. **ปัจจัยที่มีผลต่อการผิณฑชำระหนี้ของเกษตรกรกรณีศึกษานาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดนครสวรรค์.** (ออนไลน์). วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นจาก <https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/bitstream/๑๒๓๔๕๖๗๘๙/๖๐๔๗/๓/KanisornKlinkajon.pdf>. หน้า ๑

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ๒๕๖๕. อ้างถึงใน คณิศร กลิ่นขจร. ๒๕๖๖. **ปัจจัยที่มีผลต่อการผิวนัดชำระหนี้ของเกษตรกร กรณีศึกษาธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอแม่เมาะ จังหวัดนครสวรรค์.** (ออนไลน์). วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นจาก <https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/bitstream/๑๒๓๔๕๖๗๘๙/๖๐๔๓/๓/KanisornKlinkajon.pdf>. หน้า ๑
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. ๒๕๖๖. อ้างถึงใน คณิศร กลิ่นขจร. ๒๕๖๖. **ปัจจัยที่มีผลต่อการผิวนัดชำระหนี้ของเกษตรกร กรณีศึกษาธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอแม่เมาะ จังหวัดนครสวรรค์.** (ออนไลน์). วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นจาก <https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/bitstream/๑๒๓๔๕๖๗๘๙/๖๐๔๓/๓/KanisornKlinkajon.pdf>. หน้า ๑
- กรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์. ๒๕๖๖. **เกณฑ์การประเมินความเข้มแข็งสหกรณ์.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก https://www.cad.go.th/ewt_dl_link.php?nid=๕๒๔๔๘. หน้า ๓๓ - ๔๐
- จำลอง ปรีชา. ๒๕๔๐. **ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการสินเชื่อการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแม่สรวย จำกัด.** วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยแม่โจ้. (ออนไลน์). สืบค้นจาก <http://webpac.library.mju.ac.th:๘๐๘๐/mm/fulltext/thesis/backup/%E๐%B๘%๘๘%E๐%B๘%B๓%E๐%B๘%A๕%E๐%B๘%AD%E๐%B๘%๘๗%๒๐%๒๐%E๐%B๘%๙B%E๐%B๘%A๓%E๐%B๘%B๕%E๐%B๘%๘A%E๐%B๘%B๒.pdf>
- จรีพร กาญจนการุณ. ๒๕๕๗. **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน.** (ออนไลน์). วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๔. . สืบค้นจาก <https://pho๒.tci-thaijo.org/index.php/RMUTP/issue/view/๖๖๗>. หน้า ๑๒๘
- แพรววี เคหะสุวรรณ และสงกรานต์ สมบุญ. ๒๕๖๗. **ระบบการจัดอันดับสินเชื่อเพื่อบริหารความเสี่ยงในพอร์ตสินเชื่อของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.** เอกสารประกอบการประชุมความร่วมมือด้านสินเชื่อเพื่อการเกษตร ระหว่าง ส.ป.ก. กับบรรษัทการเงินแห่งประเทศไทยญี่ปุ่น (Japan Finance Corporation). โตเกียว: บรรษัทการเงินแห่งประเทศไทยญี่ปุ่น.